

**KONFLIKTIEN JA TERRORISMIN
TUTKIMUSRYHMÄ**

No 1/2008, 10.3.2008

Uutiskatsaus 1/2008
Turku, Finland

SISÄLLYS

EUROOPPA	4
TERRORIPIDÄTYKSET EUROOPASSA	4
TURKKI	4
KOSOVO	7
SERBIA	8
LÄHI-ITÄ JA POHJOIS-AFRIKKA	9
IRAK.....	9
<i>Terrorismi, väkivaltaisuudet ja Irakin al-Qaida.....</i>	<i>14</i>
IRAN.....	17
<i>Ohjelman tila ja syytä mahdolliseen aseiden hankintaan</i>	<i>17</i>
<i>Kiistan kehitys.....</i>	<i>18</i>
<i>National Intelligence Estimate (NIE) 2007.....</i>	<i>18</i>
SYYRIA JA LIBANON.....	19
<i>Liberaali Libanon Syyrian uhkana?</i>	<i>20</i>
<i>Epävakaudelle ei näy loppua</i>	<i>21</i>
<i>Asevarustelu ja mellakat</i>	<i>22</i>
<i>YK:n Libanon-rikostuomioistuimen edistyminen</i>	<i>22</i>
KESKI- JA ETELÄ-AASIA	23
AFGANISTAN	23
PAKISTAN.....	26
ITÄ- JA KAAKKOIS-AASIA.....	28
KIINA	28
SINGAPORE	30
AFRIKKA.....	30
KENIA	30
SOMALIA.....	31

Utiskatsaus 1/2008

10.3.2008

KONFLIKTIEN JA TERRORISMIN TUTKIMUSRYHMÄN UUTISKATSAUS

No. 1/2008, 10.3.2008

Turun yliopiston poliittisen historian laitoksen alainen Konfliktien ja terrorismin tutkimusryhmä julkaisee luottamuksellisesti jaettavaa uutiskatsausta, joka ei edusta minkään tahon virallista kantaa. Toimitusryhmään kuuluu kahdeksan jäsentä. Toimitusryhmä konsultoi lisäksi tutkimusyksikön ulkopuolisia asiantuntijoita. Käytetyt lähteet ovat julkisia ja ne on merkitty, paitsi mikäli lähde on ollut asiantuntija, joka ei halua nimeään julki. Valikoimme oman arviomme mukaan huomionarvoisia tai Suomen tiedotusvälineissä huomiotta jääneitä aiheita.

Palautteet ja jakelupyynnöt samoin kuin mahdolliset yhteydenotot pyydetään osoittamaan Thomas Jokiselle (thomas.jokinen@utu.fi), joka on uutiskatsauksen yhteyshenkilö. Jokinen toimii Konfliktien ja terrorismin tutkimusryhmän koordinaattorina. Häneltä voi tiedustella myös aiempia uutiskatsauksia ja tutkimusyksikön laatimia raportteja. Jokinen vastaa tarvittaessa konsultaatiopyyntöihin ja ottaa etukäteen sovitusti vastaan vierailijoita Turun yliopiston yhteydessä sijaitsevalla toimistollamme.

Konfliktien ja terrorismin tutkimusryhmän uutiskatsaus on "leikekirja" ja sivutuote ryhmän avointen lähteiden seurannasta. Voimme analyttisesti arvioida uutisten luotettavuutta, mutta emme taata niitä, etenkin jos kyse on hyvin tuoreista uutisista. Jos löydämme jo julkaistuista uutiskatsauksistamme virheitä, ne pyritään korjaamaan seuraavan numeron lopussa – tässäkin lukijoiden palaute on tervetullutta. Tutkimusryhmämme toimintaan ja tuotantoon voi tutustua Internetissä osoitteessa www.rgct.org.

Suosittellemme tutkijoidemme Christian Jokisen ja Anssi Kullbergin kirjoittamaa kirjaa "Separatismi ja islamismi", joka julkaistiin kustannusosakeyhtiö Suomen Miehen toimesta marraskuun 9. päivänä 2006. Kirjan voi tilata tutkimusryhmämme kautta tai kustannusyhtiöltä (kim.vinari@suomensotilas.fi). Kirja on myös saatavilla hyvin varustetuista kirjakaupoista. (Separatismi ja islamismi, sidottu 462 sivua, sisältää karttoja. ISBN 952-9872-44-5.)

* * *

EUROOPPA

Terroripidätykset Euroopassa

Alkuvuoden aikana Euroopassa toteutettiin useita terrorismin vastaisia operaatioita. Terroriuhkaa on pidetty korkeana etenkin Saksassa, Espanjassa, Alankomaissa sekä Tanskassa, joista kahta viimeistä uhkaavat islamilaisvastaisista pilakuvista nousseet levottomuudet ja joutuminen uudestaan radikaali-islamistien tähtäimeen. Merkittävimmät terroripidätykset tehtiin kuitenkin Espanjassa tammikuun puolivälissä 18.1.2008. Espanjan turvallisuusvoimat pidättivät toistakymmentä pakistanilais- ja intialaistaustaista miestä epäiltyinä terrori-iskujen valmistelusta Espanjaa, Saksaa ja Ranskaa vastaan. Huomionarvoista on pidätetyn solun suorat yhteydet Pakistanin heimoalueelle. Samalla tapaus nosti esille tiedustelupalveluiden yhteistyöhön liittyvät kitka-kysymykset. Terrorisolun paljastanut solun jäsen toimi Ranskan tiedustelupalvelun agenttina. Ranska syytti Espanjan tiedustelupalvelua liian hätäisestä toiminnasta solun paljastamisessa.

Espanjan pidätysten rinnalla huomionarvoisia ovat Ruotsissa ja Norjassa tehdyt terroripidätykset helmikuun lopulla. Maiden turvallisuuspoliisit toteuttivat koordinoitusti 28.2.08 ratsioita Tukholmassa ja Osllossa. Ruotsissa pidätettiin kolme somalialaistaustaista Ruotsin kansalaista, joita epäillään Somaliassa tehtävien terrori-iskujen rahoittamisesta ja valmistelusta. Ruotsin poliisi kuitenkin korosti, ettei pidätetyillä ollut yhteyttä Tanskan tai Ruotsin Muhammed - pilapiirrokkandaaleihin. Osllossa Norjan turvallisuuspoliisi PST pidätti niin ikään kolme henkilöä, jotka niin ikään olivat somalitaustaisia. Kummankin maan pidätyksiä edelsi lehtitietojen mukaan pitkäaikainen tutkinta, eikä pidätyksiin liittynyt sen suurempaa dramatiikkaa. Ratsioissa poliisi takavarikoi kummassakin maassa tietokoneita ja asiakirjoja. (NZZ 29.2.08)

Turkki

Kun Turkin armeija hyökkäsi Irakiin 21. helmikuuta 2008 iskeäkseen PKK:ta vastaan, useimmat tarkkailijat, allekirjoittanut mukaan lukien, yllättyivät suuresti. Iskua edeltäneet joukkojen keskitykset ja ilma- ja tykistöiskut rajan yli olivat kuitenkin olleet tavanomaisia vuodesta 2005 lähtien, kun PKK oli aloittanut uudelleen aktiivisen taistelunsa Turkkiä vastaan.

Nyt tehty noin viikon kestänyt isku Pohjois-Irakiin oli professori İhsan Dağın mukaan järjestyksessään jo 25 Turkin taistelussa PKK:ta vastaan (Today's Zaman 3.3.2008). 2000-luvulla Turkki oli kuitenkin toistaiseksi pitäytynyt rajan ylityksistä – poikkeuksena liikenne Pohjois-Irakissa sijaitseviin Turkin sotilastukikohtaan, joissa sillä on ollut yli 3000 sotilasta (tärkeimpänä Bamernin tukikohta, jossa on arviolta 2000 sotilasta).

Tämänkertainen rajanylitys sai alkunsa vuoden 2007 puolella, kun PKK kiihdytti iskujaan niin Turkin armeijaa kuin siviilikohteitakin vastaan. Turkin asevoimien päällikkö, kenraali Büyükanit oli jo huhtikuussa pyytänyt lupaa valtiollisen rajan ylittävään sotilasoperaatioon (Jenkins, Turkey and Iraq: An Overview, 2008, s. 19), mutta Erdoğanin hallitus ei antanut lupaa. AKP:n maltillinen politiikka toi sille lisää kannatusta ja lopulta voiton heinäkuun parlamenttivaaleissa – myös Kaakkois-Turkin kurdialueilla.

Vaalien jälkeen AKP:n asema oli entistä vahvempi, mutta se ei voinut sulkea silmiään lisääntyviltä yhteenotoilta, etenkin kun tiedotusvälineet uutisoivat laajasti kaatuneiden sotilaiden hautajaisista. Lokakuussa hallitus antoi asevoimille luvan ylittää rajan Irakiin. Päätöstä seurasi yksi PKK:n onnistuneimmista iskuista, kun se iski Dağlıçassa syrjäiseen armeijan tukikohtaan. Iskussa sai surmansa 12 sotilasta ja PKK:n onnistui ottaa kahdeksan vankia, jotka se vei Pohjois-Irakiin. Turkin armeijan yrittäessä kiistää sotilaidensa kiinnioton, PKK marssitti vankinsa kurdimedian

kuvattavaksi. Nöyryytys oli valtava, kun totuus paljastui ja sotilaat vapautettiin DTP:n kansanedustajien toimiessa välittäjinä.

Syksyn mittaan Turkki keskitti joukkojaan Irakin vastaiselle rajalle. Joukkojen siirtoa seurasi ilma- ja tykistöiskuja Pohjois-Irakin puolelle. PKK kuitenkin jatkoi uhittelevalla linjallaan eikä Kurdistanin autonomisen alueen (KDP) johtajan Massoud Barzanin lausunnot olleet riittäviä liennyttämään tilannetta. Talven laskeutuessa vuorille varsinaisen yhteenoton todennäköisyys näytti kuitenkin väistyvän. Osapuolet tiesivät lumen haittaavan liikkumista, ja useimmat odottelivatkin kevättä. Turkin armeijan roolina voitiinkin nähdä rajan valvominen ja sulkeminen, etteivät Turkissa olleet PKK:n yksiköt päässeet Irakin puolella oleviin tukikohtiinsa. PKK:n aseellinen siipi HPG näytti verkkosivuillaan keskittyvän rekrytoimaan nuoria. Lisäksi se ylläpiti marttyyrikulttia ja muistutti PKK:n johtajan vangitsemisen muistopäivästä. (<http://www.hpg-online.net/tr/>).

Pienemmät yhteenotot jatkuivat etenkin Irakin rajan tuntumassa Hakkarin ja Şırnakin lääneissä. Myös lännempänä tapahtui, kun esimerkiksi Länsi-Turkissa Bursan lähetyvillä tiellä pysäytetystä autosta löydettiin rynnäkkökivääri sekä yli kuusi kiloa muoviräjäheteitä ja kaksi kiloa TNT:tä (TSK Genelkurmay Başkanlığı: 2008 Terörle Mücadele Olayları).

Ilma- ja tykistöiskut edelsivät Irakin puolelle suunnattua Aurinko-operaatiota. Mikään ei kuitenkaan varsinaisesti viitannut maaoperaation alkamiseen, ennen kuin sen uutisoitiin alkaneen 21. helmikuuta. Turkin asevoimat ilmoittivat ylittäneensä rajan klo 19, ja kohteikseen se ilmoitti tuolloin PKK:n leirit Hakurkissa, Zapissa ja Avaşinissa vain kymmenisen kilometriä rajalta. (Radikal 23.2.2008) Myöhemmin taisteluja käytiin myös muualla rajan läheisyydessä.

Hyökkäyksen alettua PKK:n johtoon kuuluva syyrialaistaustainen Bahoz Erdal (Fehman Hüseyin) yllytti PKK:n nuorisojärjestön sivulla Turkin kurdinuoria viemään taistelun suurkaupunkeihin (<http://www.rojaciwan.com/turkce.html>). Istanbulissa poltettiin useita autoja, mutta pahemmilta yhteenotoilta ja ilkeillä säästyttiin. Pohjois-Irakin lisäksi sotaa käytiin myös tiedotusvälineissä. Kurdimedian antama kuva tapahtumista oli kovin toisenlainen kuin turkkilainen ja länsimainen uutisointi. Turkin armeija ilmoitti tappaneensa tai ottaneensa vangiksi 240 PKK:n jäsentä, kun samalla se menetti kuolleina 24 sotilasta ja kolme kylävahtia (TSK 29.2.2008). PKK puolestaan ilmoitti tappaneensa 125 turkkilaissotilasta ja menettäneensä yhdeksän taistelijaansa (HPG 1.3.2008). Turkkilaisien kehuessa operaatiotaan PKK juhli voittoa NATO:n toiseksi suurimmasta armeijasta.

Operaation loppua kohden etenkin Yhdysvallat kehotti Turkia vetäytymään mahdollisimman pian. Turkkilaiset vastasivat 28.2. vetäytyvänsä, kun asetetut tavoitteet olisi saavutettu. Vetäytyminen alkoi kuitenkin jo seuraavana päivänä ja televisiokanava NTV uutisoi havaituista Turkkiin palaavista joukoista (NTV 29.2.2008). Myöhemmin Turkin armeija vahvisti operaation todella päättyneen.

Mitä operaatiosta voidaan sitten varmuudella sanoa? Selvää on ainakin se, että siitä oli sovittu hyvissä ajoin Turkin liittolaisten kanssa. Tämä heijastui mm. kansainvälisen yhteisön reaktioissa. Turkin hyökkäystä ei tuominnut juuri kukaan, ja se saikin ymmärrystä niin Yhdysvalloista kuin Bagdadistakin. Irakin presidentti Jalal Talabani ja ulkoministeri Hoshiyar Zebari (molemmat kurdeja) eivät hyväksyneet Turkin operaatiota, mutta eivät tehneet elettäkään estääkseen sitä tai lähettäkseen peshmergan sitä vastaan. Myös Barzani oli varovainen lausunnoissaan ja kurdihallinnon pääministeri Nechirvan Barzani tuomitsi lähinnä siviileihin kohdistuneet iskut (KRG.org 24.2.2008). Kurdihallinto oli jo aiemmin syyttänyt turkkilaisia siviileihin kohdistuneista iskuista. Esimerkiksi Turkin pommitettua Khanaqan laaksoa, Irakin kurdit kiistivät PKK:n toimivan siellä. Kuitenkin, kun BBC:n toimittaja yritti päästä todentamaan tuhoja ja PKK:n poissaoloa peshmergat eivät suostuneet päästämään häntä alueelle (BBC 15.2.2008).

Arviot Turkin operaation laajuudesta vaihtelevat sadoista jopa 10 000 sotilaaseen. Lisäksi operaatioon osallistui muutamia kymmeniä lentokoneita, helikoptereita ja panssarivaunuja. Turkin mukaan alueella oli noin 300 PKK:n sissiä, joista siis 240 joko kuoli tai joutui vangiksi. Lisäksi Turkin armeija ilmoitti saaneen haltuunsa noin 2 000 kg muoviräjähdeitä, satoja sinkoja ja muuta aseistusta (Milliyet 3.3.2008). Armeija ilmoitti onnistuneensa tuhoamaan PKK:n varastoja ja talvehtimispaikkoja.

PKK väitti Turkin armeijan vetäytyneen, koska se oli kärsinyt liikaa tappioita. Lisäksi PKK:ta lähellä oleva Yeni Özgür Politika-sanomalehti uutisoi 27. helmikuuta useiden turkkilaisotilaiden paleltuneen kuoliaaksi vuorilla, ja RojTV julkaisi kuvamateriaalia alas ammutusta Cobra-helikopterista.

Kurdien verkkosivustoilla kiertää sana, että PKK:ta Qandilin vuoristossa johtava Murat Karayilan olisi osannut odottaa Turkin iskua. YouTube-sivustolla julkaistiin 20. helmikuuta videoleike, jossa kerrotaan Turkin maaoperaation alkavan 20–22. helmikuuta. Oliko operaation ajankohta vuotanut, vai oliko kyseessä oikeaan osunut arvaus? (<http://www.youtube.com/watch?v=fHrqrZT0Gjo&e>)

Mitä operaatiolla sitten saavutettiin? Jos Turkin asevoimien tiedot pitävät paikkansa, operaatiota voitaneen pitää sotilaallisin termein onnistuneena. Sen onnistui tuhota logistisesti tärkeitä kohteita Turkin rajan tuntumassa. Lisäksi yhteenotto peshmergan kanssa vältettiin ja kansainvälinen yhteisö tuki hiljaa Turkin toimia. Operaatio toi myös lohtua kosta kaivanneille turkkilaisille, ja helpotti hallitukseen kohdistuneita paineita. Samalla se kuitenkin herätti keskustelua sotilaallisen ratkaisun riittämättömyydestä. Useat kolumnistit toivoivatkin sotatoimien rinnalle poliittisia ja kulttuurisia uudistuksia, jotka veisivät pohjaa PKK:n kannatukselta.

PKK saattoi odottaa iskua tai sitten se tuli yllätetyksi. Joka tapauksessa se onnistui houkuttelemaan Turkin armeijan hyökkäämään Irakiin, minkä lienee ollut tarkoitus provosoida yhteenottoja turkkilaisten ja peshmergan välille. Vaikka PKK olisikin onnistunut sotatoimissaan, se jäi ilman muiden kurdien tukea eikä Turkinkaan kurdit täyttäneet katuja mielenosoituksillaan. Vaikka mielenosoituksia nähtiin mm. Diyarbakırissa, Vanissa ja Doğubeyazıtissa, ne eivät olleet yhtä suuria kuin vaikkapa islamistisen Mustzaflar-liikkeen mielenosoitukset ovat olleet viime vuosina. Istanbulissa sunnuntaina 3. maaliskuuta pidetty mielenosoitus päättyi väkivaltaisesti, mutta siihenkään ei osallistunut kuin enimmillään reilut tuhat ihmistä (Istanbulissa arvioidaan asuvan n. 300 0000 kurdia). Myös nuorisjärjestö Komalên Cîwanên Kurd epäonnistui mobilisoimaan nuorisoa, eivätkä kylävahdit laskeneet aseitaan HPG:n esittämästä uhkauksesta huolimatta. Operaation päättyttyä raportoitiin PKK:n sisäisistä erimielisyyksistä lähinnä Murat Karayilanin ja Bahoz Erdalin välillä (Zaman 29.2.2008).

Turkki on antanut ymmärtää, että sen joukot voivat tarvittaessa palata Irakiin. Toisaalta Turkissa ollaan valmiudessa kostoiskujen varalta. Adanassa löydettiin jo sunnuntaina bussipysäkillä viritetty 2,5 kilon muoviräjähdettä (Milliyet 2.3.2008). Operaation tuloksia voidaan arvioida kunnolla vasta myöhemmin keväällä. Silloin nähdään palaavatko PKK:n yksiköt normaaliin tapaansa Irakista ja alkavatko taistelut lumien sulettua.

Operaation alkaessa Turkin asevoimat arvioivat Turkissa olleen noin 1 800–1 900 PKK:n sissiä. Turkin ulkopuolella heitä arvioitiin olevan noin 3 350–3 750, joista 2 800–3 100 Irakissa (Radikal 23.2.2008). PKK:n viime vuosien jonkinlaisesta ”aneemisyydestä” huolimatta luku on pysynyt ennallaan ja viikkolehti Aksiyonin mukaan PKK olisi jopa saanut jalansijaa Istanbulissa DHKP/C:n aiemmin hallitsemilla alueilla (Aksiyon 7.1.2008).

Kosovo

Helmikuun 17. päivänä Kosovo julistautui yksipuolisesti itsenäiseksi. Pääministeri Hashim Thacin tekemää itsenäisyysjulistusta tukivat kaikki paikalla olleet parlamentin albaaniedustajat sekä osa vähemmistöedustajista siten, että kaikkiaan 109 edustajaa 120:stä allekirjoitti itsenäistymisasiakirjat. Itsenäisyysjulistuksessa Thaci peräänkuulutti väestön vähemmistöjen olojen turvaamista sovinnon ja anteeksiantamisen hengessä sekä alleviivasi, että itsenäinen Kosovo aikoo toteuttaa YK:n erityislähettiläs Martti Ahtisaaren statusehdotuksen sisältämät muutosvaatimukset. Thaci vakuutti Kosovon tulevan kehityksen kulkevan visusti YK:n normien ja standardien mukaisesti kohti demokratiaa (Balkaninsight 17.2.2008, Kosovo Declaration of Independence).

Kosovon yksipuolista itsenäisyysjulistusta ei voida pitää yllättävänä vaan pikemmin luonnollisena seurauksena joulukuussa 2007 kariutuneille statusneuvotteluille. Siitä huolimatta itsenäisyysjulistus ilman YK:n turvallisuusneuvoston siihen oikeuttavaa päätöslauselmaa on riski, jonka moniulotteisia etuja ja haittoja Priştinan albaanihallinto on varmasti puntaroinut pitkään ja hartaasti. Nyt valittu tie ei parhaimmillaankaan voi johtaa Kosovon valtiollisen aseman pikaiseen kohenemiseen tai vakiintumiseen, sillä lukuisille YK:n sekä EU:n jäsenmaille toimet turvallisuusneuvoston aiempaa päätöslauselmaa no. 1244 vastaan ovat kansainvälisoikeudellisesti niin kyseenalaisia, että kynnys esimerkiksi Kosovon itsenäisyyden tunnustamiseksi on kovin korkea. Jo 18.2. päivänä YK:n pääsihteeri totesi vuonna 1999 hyväksytyyn päätöslauselman no. 1244 olevan edelleen voimassa alueella toimivan UNMIK- operaation ja Nato-johtoisen KFOR -operaation mandaattina. (<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sgsm11428.doc.htm>)

Serbia ja Venäjä tuomitsivat Kosovon yksipuolisen itsenäisyysjulistuksen heti tuoreeltaan. Serbia ilmoitti heti, ettei se aio koskaan tunnustaa Kosovon itsenäisyyttä. Venäjä vaati pian itsenäisyysjulistuksen jälkeen YK:n turvallisuusneuvostoa koolle hätäistuntoon. Kokouksessa ei kuitenkaan päästy konkreettisiin tavoitteisiin vaan kokous vain tyytyi vaatimaan osapuolia pidättäytymään väkivallasta. Serbia on kutsunut suurlähettiläänsä takaisin Serbiaan konsultaatioihin kaikista Kosovon tunnustaneista maista. Serbian Suomen suurlähettiläs Vera Mavric on niin ikään poistunut Suomesta (<http://www.yle.fi/uutiset/haku.php?action=page&id=278720&search=serbia,10.3>). Itse Kosovossa turvallisuustilanne ei merkittävästi heikentynyt itsenäisyysjulistusta seuranneina päivinä. Ainoat väkivaltaiset yhteenotot ja mielenilmaukset sattuivat Kosovon ja Serbian välisillä raja-alueilla, jossa serbit polttivat joitain passintarkastuskojuja sekä jaetussa Mitrovican kaupungissa. Näihin tapauksiin Naton KFOR-joukot joutuivat puuttumaan YK:n poliisiin sekä paikallisen poliisin toiminnan osoittauduttua riittämättömäksi. Suomalaisen Kriisinhallintajoukon vastuualueella turvallisuustilanne säilyi vakaana. Euroopan Unioni ei yrityksistään huolimatta onnistunut löytämään yhteistä kantaa Kosovon itsenäisyyteen, kun asiasta neuvoteltiin EU:n ulkoministerikokouksessa 18.2. Brysselissä. Tämän vuoksi Kosovon itsenäisyyden tunnustaminen jäi yksittäisten jäsenmaiden oman harkinnan varaan. EU-maista ainakin Espanja, Romania, Slovakia ja Kypros ovat ilmoittaneet, etteivät ne tunnusta Kosovon itsenäisyyttä ilman uutta YK:n päätöslauselmaa. Näiden maiden jättäytyminen yhteiseurooppalaisen rintaman ulkopuolelle ei ollut yllättävää, sillä suurin osa maista oli tehnyt kantansa selväksi jo paljon ennen itsenäisyysjulistusta. Suomi tunnusti 27. maana Kosovon vasta perjantaina 7.3. Syy viivästykseseen oli kaiketi tekninen eikä sillä arvioida olevan vaikutusta itse asiaan. Suomi näet ilmoitti jo 17.2. aikovansa tunnustaa Kosovon itsenäisyyden. Kaiken kaikkiaan selkeä enemmistö EU:n jäsenmaista on jo tunnustanut Kosovon itsenäisyyden tai aikoo tunnustaa lähitulevaisuudessa. Yhdysvallat tunnusti Kosovon ensimmäisten joukossa.

Kosovon itsenäistyttyä sanasota ja retoriikka Venäjän ja länsimaiden välillä on koventunut tuntuvasti. Venäjän Nato-lähettilään Dmitri Rogozin mukaan Venäjä olisi jopa valmis käyttämään sotilaallista voimaa, mikäli Euroopan unioni muodostaisi yhtenäisen, myönteisen kannan Kosovon

itsenäisyyteen tai jos Naton toimet olisivat ristiriidassa YK:n antaman mandaatin kanssa (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7258801.stm>). Venäjän ulkoministeriö vaati YK:ta kumoamaan Kosovon itsenäisyyden vedoten sen päätöslauselmaan no. 1244 vuodelta 1999, joka määrittelee Kosovon osaksi Serbiaa. Hullunkurista sinänsä, sillä Venäjä vastusti kyseistä päätöslauselmaa silloin, kun sen hyväksymisestä keskusteltiin vuonna 1999, rauhaturvamisoperaation juridiseksi pohjaksi. Venäjä on niin ikään ilmoittanut, ettei se aio sallia Kosovon liittymistä YK:n jäseneksi. Venäjän YK-lähettiläs Vitali Tshurkin sanoi, ettei Kosovo pääse YK:n jäseneksi mikäli se julistautuisi yksipuolisesti itsenäiseksi (Turun Sanomat, 18.1.2008).

Serbia

Kosovon itsenäistyminen helmikuun 17. päivänä on aiheuttanut aiempia arvioita enemmän näkyviä vaikutuksia Serbiassa. Serbian pääkaupungissa Belgradissa levottomuudet leimahtivat 21.2, kun sadat Kosovon itsenäisyyttä vastustavat mielenosoittajat hyökkäsivät Yhdysvaltojen suurlähetystöön ja polttivat sen Serbian poliisiviranomaisten levitellessä käsiään ja Serbian näin menetellessään rikkoen kansainvälistä velvollisuuttaan. Tapauksen yhteydessä kuoli ainakin yksi henkilö. Muualla kaupungissa useita länsimaisten ketjujen myymälöitä vandalisoitiin. Mellakkapoliisin ja mielenosoittajien yhteenotoissa loukkaantui myöhemmin noin 150 henkilöä, poliiseja sekä mielenosoittajia (HS 20.2, 21.2, 22.2.). Yhdysvaltojen suurlähetystön tuhoutumisen arvioidaan olevan pikemminkin osoitus Serbian viranomaisten kyvyttömyydestä hallita kyseisenkaltaisia tilanteita kuin siitä, että maan poliisiviranomaiset olisivat jotenkin epävirallisesti sallineet lähetystön tuhoamisen. Maan poliisi kertoi pidättäneensä noin 200 ihmistä tapaukseen liittyen. Myös äärikansallismielisten serbiryhmittymien mielenilmaukset Kosovon rajalla ovat olleet lähes jokapäiväisiä. Poliittisesti Serbia on ajautunut kriisiin.

Serbian pääministerin Vojislav Kostunican toinen hallitus on kaatunut. Kostunica ilmoitti hallituksen kaatumisesta jo maaliskuun 8. päivänä, mutta virallinen ilmoitus asiasta annettiin vasta maanantaina 10.3. Syynä hallituksen kaatumiseen oli Kostunican mukaan hallituspuolueiden (DS, DSS, G17+, NS) näkemuserot maan ulkopoliittisesta linjasta ja suhtautumisesta Kosovon itsenäisyyteen, nyt kun Kosovo julistautui itsenäiseksi ja pääjoukko EU:n jäsenmaista sekä monet muut valtiot ovat sen tunnustaneet. Presidentti Boris Tadicin mukaan paras väylä puolustaa Serbian oikeutta hallita Kosovoa, olisi Euroopan Unioni. Kostunican mukaan EU:n myötämielinen suhtautuminen Kosovon itsenäisyyteen on ylitse pääsemätön este Serbian EU-integraatiolle. Kaikki hallituspuolueet hyväksyivät ainakin virallisesti vuonna 2007 laaditun hallitusohjelman, myös sen EU-integraatiota koskevat osat, mutta selvää on, että muuttuneessa tilanteessa puolueet joutuvat uudelleen arvioimaan virallisen kantansa EU-integraatioon liittyen. (<http://www.b92.net/eng/news/politics>, 10.3.2008)

Serbiassa tullaan järjestämään uudet parlamenttivaalit loppukevällä, luultavasti toukokuun alkupuolella ja oletettavaa on, että hallituksen muodostuminen tapahtuu nopeammin kuin viime vuonna, jolloin hallituksen kokoaminen kesti yli neljä kuukautta. Syynä tähän on se, että Kosovokysymys on nyt niin kriittisessä tilanteessa ja niin näkyvästi esillä kansainvälisessä politiikassa, ettei Serbia kerta kaikkiaan voi tyytyä katselemaan sivusta asioiden kulkua vailla tehokasta keskusvaltaa ja ulkopoliittista toimintakykyä. Hallitus on toki vaakuttanut hoitavansa tehtävänsä kunnialla loppuun aina uusiin vaaleihin asti, mutta nähtäväksi jää kuinka painavia päätöksiä se kykenee tekemään, kun näkemuserot etenkin DS:n ja DSS:n välillä, perustavaa laatua olevissa kysymyksissä, vaikuttavat melko suurilta. Serbian Kosovo-ministerin mukaan vaalit tullaan järjestämään myös Kosovossa, jotta siellä asuvat serbit voisivat äänestää (<http://www.b92.net/eng/news/politics>). Mikäli näin todella tapahtuisi, olisivat levottomuudet Kosovon serbialueilla mahdollisia albaanien pyrkiessä todennäköisesti estämään tämänkaltaisen provokatiivisen toimenpiteen toteutumista.

Serbian uusien parlamenttivaalien merkitystä ei voi korostaa liikaa. Vaalien lopputulos ja sen pohjalta koottava hallitus tulee määrittelemään Serbian ja EU:n välisen suhteen luonteen pitkälle tulevaisuuteen. Kosovon itsenäistyminen on raivostuttanut Serbian kansallismieliset ja radikaalit, minkä vuoksi onkin perusteltua pelätä radikaalin SRS-puolueen vaikutusvallan kasvua. SRS pärjäsi hyvin vuoden 2007 vaaleissa saaden 81 paikkaa parlamenttiin, mutta koalitiopuolueena se on edelleen heikoilla. Tavallaan SRS:n rooli oppositiopuolueena on ollut sen kannalta edullinen, sillä se voi pestä kätensä Kosovon itsenäistymisestä täysin. SRS onkin ilmoittanut suoralta kädeltä pitävänsä uusien vaalien järjestämistä hyvänä asiana. Alkuvuonna järjestetyt presidentinvaalit sekä vuoden 2007 parlamenttivaalit antoivat jo viitteitä siitä, että Serbiassa todella on tilausta kansallismieliselle politiikalle. Puolueen virkaatekevä puheenjohtaja ja SRS-puolueen presidenttiehdokas Tomislav Nikolic kampanjoi presidentinvaaleissa voimakkaasti maan nykyistä länsimielistä ulkopoliittista linjaa vastaan ja SRS puolue tulee jatkossakin peräänkuuluttamaan Serbian ja Venäjän välisen suhteen syventämistä.

DSS:n ulkopoliittinen linja ei ole yhtä selkeä, mutta huolestuttavaa on se, että EU-vastaiset mielipiteet ovat tulleet viimeaikoina näkyvämmiin esiin puolueen johdon toimesta. Myös se, ettei DSS asettunut presidentinvaaleissa tukemaan Tadicia oli omiaan nostattamaan kysymyksiä DSS:n linjaratkaisuista, vaikkei se Nikoliciakaan suoranaisesti tukenut. Presidentti Tadicin DS-puoluetta voidaan suurista puolueista pitää eniten länsi- ja EU-myönteisenä. Etenkin nuorison mielipiteissä paistaa toive kohti EU:ta kulkevasta Serbiasta. Toivottavaa on, että Kosovon itsenäistymisen nostattama myrsky ehtisi ainakin osittain laantua ennen uuden hallituksen muodostamista. Tarjolla olevista vaihtoehdoista DS:n ja DSS:n muodostama koalitio olisi kuitenkin sisäpoliittisesti ja Balkanin alueen vakautta ja Serbian EU-integraatiota silmälläpitäen ehdottomasti myönteisin. SRS:n nouseminen hallitukseen puolestaan olisi vakava takaisku EU:n ja Serbian lähentymiselle, ellei jopa kuolinisku sille.

Serbian ja Venäjän väliset suhteet ovat viimeaikoina lähentyneet monilla aloilla, ei pelkästään Kosovo-kiistan myötä. Maiden väliset suhteet esimerkiksi energiayhteistyön saralla ovat konkretisoituneet South Stream-kaasuputkihankkeen myötä. Myös Serbian äskettäin myöntämä viisumivapaus venäläisille osoittaa yhteistyön tiivistymistä (<http://www.yle.fi/uutiset/haku.php?action=page&id=278827&search=serbia>, 10.3.2008).

Pitkän aikavälin tarkastelussa on huomioitava, että Serbian ja Kosovon rauhanomainen rinnakkaiselo edellyttää maiden välistä vuoropuhelua, johon Euroopan unioni, jos mikä tarjoaisi oivan kehyksen. Serbian ja Venäjän välisen suhteen syventyminen EU-integraation kustannuksella puolestaan johtaisi todennäköisesti vastakkainasettelun pitkittymiseen Balkanilla. Kosovon suunta kohti EU:ta on toki vielä alkutekijöissään, mutta myöhemmin tänä vuonna Kosovossa käynnistyvä EU:n siviilikriisinhallintaoperaatio ja albaanihallinnon muutenkin myötämielinen suhtautuminen Eurooppaan antavat kuitenkin selkeitä viitteitä Kosovon tulevasta kurssista. Serbian saaminen takaisin EU-raiteille on niin merkittävä asia, että unioni on luultavasti jopa valmis helpottamaan Serbian pääsyä jäseneksi luopumalla joistain aiemmin ehdottomina pitämistään vaatimuksista.

LÄHI-ITÄ JA POHJOIS-AFRIKKA

Irak

Maaliskuun alussa Irakissa koettiin historiallinen valtiovierailu, kun Iranin presidentti Mahmud Ahmadinejad saapui Irakiin kahdeksi päiväksi tapaamaan valtion johtoa. Ahmadinejad on ensimmäinen Iranin valtionpäämies joka vierailee Irakissa sitten Irakin ja Iranin sodan. Iranin presidentin vierailun virallinen syy on pyrkimys vahvistaa maiden suhteiden sovittelupyrkimyksiä,

mutta varmasti merkittävin taustalla vaikuttava syy on Teheranin pyrkimys osoittaa tukensa Irakin huteralla pohjalla olevalle, šiiojen dominoimalle hallitukselle. Ahmadinejad julisti vierailunsa aikana useaan otteeseen, että vahva Irak on etu koko Lähi-idälle ja maailmalle. On kuitenkin selvää, että vain Iranin ehdoilla rakennettava vahva Irak on Teheranille mieluisa ja siksi ei ole yllättävää, että perinteisten poliittisten ja taloudellisten yhteistyöpyrkimysten lisäksi Ahmadinejad korosti erityisen paljon maiden kulttuurista ja uskonnollista yhtenäisyyttä. Maiden väliset sovittelupyrimykset ovat pitkällä tähtäimellä varsin haasteellista, sillä Irak ja Iran ovat lähes väistämättä kilpailuasetelmassa alueellisen vallan suhteen. Ilman Iranin vaikutusta kenties länsimieliseksi kehittyvä ja voimistuva Irak olisi Teheranille luultavasti epämieluisa naapurivaltio tulevaisuudessa. Erityisesti, jos tämä tapahtuu Yhdysvaltain ja/tai Saudi-Arabian ohjauksessa.

Ymmärrettävästi valtiovierailu järjestettiin ilman Yhdysvaltain tukea ja suurempaa osanottoa ja Ahmadinejad myös julisti puheessaan, että amerikkalaiset ovat syyllisiä terroristi-iskuihin Irakissa. Irakin hallitus on epämielilyttävässä välikädessä Yhdysvaltojen ja Iranin välissä. Monet nykyiset hallituksen šiialaisista jäsenistä ja kansanedustajista sai turvapaikan Iranista Saddamın vallan aikana ja palattuaan vuoden 2003 jälkeen takaisin kotimaahansa heitä sitoo paitsi sama islamin suuntaus myös yhteinen ja läheinen historia. (BBC News 2.3.2008; Al Jazeera, 2.3.2008)

Yhteistyö Iranin ja Irakin välillä tulee vahvistumaan ainakin talouden saralla. Presidentti Mahmud Ahmadinejad seurasi vierailunsa aikana useiden Irakin ja Iranin välisten sopimusten solmimista, joiden tavoitteena on tiivistää maiden taloudellista yhteistyötä. Kahdenväliset sopimukset koskevat muun muassa rautatieyhteyksiä sekä rahtiliikennettä ja merenkulkua maiden välillä. (MER, 3.3.2008)

Kuluva vuosi on ehkä ratkaisevin Irakille vuonna 2003 alkaneen sodan jälkeen. Vuoden 2007 viimeisen kolmanneksen aikana kokonaisuudessa maan turvallisuustilanne parani varsin huomattavasti. Väkivaltaisuudet kaikessa monimuotoisuudessaan vähenivät ja sen seurauksena myös uhrien määrät laskivat, mutta mitään ongelmista ei kuitenkaan ole ratkaistu pysyvästi ja ne ovat yhä todellisia. Onkin syytä painottaa, että askeleita on otettu oikeaan suuntaan ja varsin paljon, mutta paljon on vielä tehtävää. Yhdysvaltain sisäpolitiikassa on viljelty paljon lupauksia joukkojen vähentämisen suhteen. Lisätyt 30 000 sotilasta paransivat koalition joukkojen joustavuutta ja liikkuvuutta tuntuvasti ja onkin sellaisenaan merkittävä syy vähentyneeseen väkivaltaan. Turvallisuustilanteen parantuminen on selkeää, joskaan mikään viimeisen vuoden aikana saavutetuista tavoitteista ei ole vielä luonteeltaan pysyvää.

Koalition komentajat ovat viimeisen joukkojenlisäyksen myötä tuntuneet ymmärtäneen myös muiden kuin suorien sotilastoimien merkityksen Irakin vakauttamisessa. Koalition joukkoja on käytetty vedenjakelussa ja muissa jälleenrakennusprojekteihin liittyvissä töissä. Niin kutsutun ”winning the hearts and minds”- suunnitelman mukaan myös amerikkalaisjoukkojen suhteita sekä sunneihin että šiiohin on pyritty merkittävästi parantamaan. Erityisen hyvin tämä on toiminut resurssien ohjaamisessa paikallisiin yhteisöihin palkkaamalla näiden yhteisöjen sunneja al-Qaidan vastaiseen rintamaan. Yhdysvallat ovat myös pyrkineet korostamaan Irakin hallinnolle uusien työpaikkojen luomisen tärkeyttä niille alueille, joilta kapinallisuudet on päällisin puolin kukistettu. Edessä olevat joukkojen leikkaukset on tehtävä vaarantamatta näitä tärkeitä virstanpylväitä. (BBC News, 11.2.2008)

Turvallisuustilanteen suhteen saavutetut menestykset voivat jäädä lyhytaikaisiksi ellei myös poliittisella kentällä kyetä samanlaiseen kehitykseen. Mikäli poliittisten blokkien erimielisyydet saadaan sovittua, Irak saattaa kokea nykyistä nopeamman turvallisuustilanteen eheytyksen, turvallisuusjoukkojensa luotettavuuden sekä tehokkuuden kehittymisen ja jopa näiden myötä taloudellisen tilanteen hienoisen parantumisen.

Monta asiaa voi mennä myös pieleen. Ensisijaisena uhkana näkyy poliittisten ristiriitojen lukkiutuneisuus myös tulevaisuudessa. Monet tärkeistä lakiehdotuksista on edelleen käsittelemättä ja toteuttamatta etnisyyksien ja uskonlahkojen välisten riitojen vuoksi. Tammikuun 13. päivänä kymmenen šiialaista ja sunnalaista poliittista liittoumaa muodosti laajan yhteenliittymän, Kansallisen Ymmärrys Projektin, jonka tavoitteena on loiventaa uskonlahkojen välisiä eroja ja kiihdyttää kansallista jälleenrakennusta. Yhteinen projekti on virallisesti suunnattu edistämään Irakin kehitystä, mutta taustalla vaikuttaa muun muassa epäluulo kurdeja ja heidän motiivejaan kohtaan. Yhteenliittymää yhdistää näkemys siitä, että kurdien pyrkimykset hajaannuttavat maan yhtenäisyyttä. Irakin poliittisten toimijoiden suunnalta on kiihtyvissä määrin saatu kuulla varoituksia kurdien kasvavasta itseluottamuksesta. Kurdien autonomisen alueen tavoitteet muodostaa oma öljypolitiikka ja heidän suoraviivainen intressiensä tavoittelu on ollut omiaan kiristämään jännitteitä arabipoliitikoiden suuntaan. Odotettavasti kurditahot ovat asettuneet vastustamaan liittoumaa.

Pian liittouman muodostamisen jälkeen 150 šiialaista ja sunnalaista poliitikkoa julkaisi lausuman, jossa tuomittiin kurdien pyrkimykset turhan kunnianhimoisina ja liian pitkälle menevinä. Karvain pala poliitikoille nieltäväksi on ollut elokuussa 2007 kurdien vahvistama oma öljylaki, joka mahdollistaa sopimusten solmimisen ulkomaalaisten yritysten kanssa ilman Bagdadin keskushallinnon oikeutta puuttua asiaan. Irakin öljyministeri Husayn al-Shahristani on peräänkuuluttanut keskushallinnon asemaa ainoana laillisena irakilaisena sopimusten solmimisen osapuolena. Ulkomaalaiset yritykset ovat saaneet häneltä varoituksen, että sopimusten solminen kurdien kanssa ilman Bagdadin siunausta jäädyttää heidän mahdollisuutensa etsiä tulevaisuudessa yhteistyömahdollisuuksia Irakin hallituksen suunnalta. Kurdit näkevät oikeutensa öljyvaroihin alueellaan laillisiksi, mutta arabipoliitikot kokevat tämän uhkana Irakin yhtenäisyydelle. On toki ymmärrettävää, että keskushallinto pelkää öljy- ja kaasuvaramien epätasaista jakautumista kasvavien autonomiapyrkimysten vuoksi, mutta kaiken kaikkiaan öljy- ja kaasuvaramit tulisi yhtenäisyyttä tavoittelevassa Irakissa nähdä kaikille kuuluvina kansallisina resursseina.

Lisää kitkaa on aiheuttanut myös erimielisyydet kurdien ja muiden välillä valtion budjettiin liittyen. Kurdien vaatimukset siitä, että 17 prosenttia valtion budjetista varattaisiin kurdialueiden kuluihin ja että peshmergan ylläpitäminen rahoitettaisiin osin kansallisesta puolustusbudjetista, on törmännyt kovaan vastustukseen. Muut kansanedustajat pitävät näitä vaatimuksia kohtuuttomina. Merkittävä kiistanaihe on myös Kirkukin kaupungin tilanne. Turkomaanit ja arabit pelkäävät, että laki, joka helpottaa Saddamin vallan aikana kaupungista karkotettujen kurdien palaamista johtaa muiden etnisten ryhmien aseman heikkenemiseen ja hiljattaiseen savustamiseen ulos Kirkukista. Pohjoisen kaupungin liittäminen kurdien autonomiseen alueeseen vastustaa myös Turkki, joka pelkää Kirkukin öljyvarojen päätyvän näin kurdien käsiin. Turkin visioissa Kirkukin päätyminen kurdien hallinnon alle johtaa välikäsien kautta kurdien separatististen pyrkimysten vahvistumiseen. Lain mukaista äänestystä siitä, että kuuluisiko kaupunki keskushallinnon vai kurdien autonomisen alueen hallinnon piiriin, lykättiin, ja nyt sen äänestyksen perustuslaillinen takaraja on umpeutunut. Kansallinen Ymmärrys Projekti on lausunnoissaan sitä mieltä, että nyt lopputulos tulisi saavuttaa neuvottelemalla poliittisissa ympyröissä. Kurdit pitävät tätä hyväksymättömänä ja ovat antaneet varoituksen mahdollisista väkivallan purkauksista, mikäli äänestystä ei järjestetä. (RFE/RL, 21.1.2008)

Kurdien on kuitenkin syytä hyväksyä joku kompromissi Kirkukin tavoitteidensa suhteen, sillä he ovat jäämässä uhkaavan eristettyyn asemaan alueella, joka on perinteisesti ollut heille vihamielinen.

Viime vuoden aikana kehittynyt turvallisuustilanne sekä tärkeiden lakien läpiajaminen on lisännyt optimismia jälleenrakennuksen etenemisen suhteen. Optimismiin erityistä aihetta on antanut tärkeän vastuuvollisuus ja oikeus- nimellä kulkevan lain läpimeno. Laki mahdollistaa monien entisten

Saddamin hallinnon aikaisten virkamiesten virkaan palauttamisen tai takaa heille vähintään valtion eläkkeen. Juuri 2003 voimaan tullut debaatifikaatio- laki, jonka voimalla entiset Baath-puolueen virkamiehet erotettiin viroistaan, johti julkisen sektorin kaatumiseen Irakissa.

Ratkaisevana pidetty uusi laki on osa pääministeri Nuri al-Malikin jo kesällä 2006 esittelemää kansallista sovittelu suunnitelmaa. Suunnitelmassa esitetyn prosessin etenemistä on jarruttanut useat tekijät kuten riitelevät poliittiset puolueet ja hallituksen heikko kyky säilyttää yhtenäisyys. Parantunut turvallisuustilanne on kuitenkin mahdollistanut myös jälleenrakennuksen etenemisen ja sovittelu suunnitelman käynnistymisen tahmaisen alun jälkeen. Yhdysvaltain joukkojen lisäys on ajanut kapinallisryhmittymät ahtaalle ja uusi vastuuvellisuus ja oikeus- laki on puolestaan luonut kapinallisille mahdollisuuden laskea aseensa hankaloituvassa tilanteessa ja hankkia tilaa näkemyksilleen poliittisista piireistä. Huolimatta monista pitkäikäisistä ja aivan tuoreistakin puolueiden välisistä säröistä myös yhteistyökyky poliittisissa ympyröissä on ollut hitaasti paranemaan päin. Muun muassa viime kuussa kaksi kurdien puoluetta, Kurdistanin Demokraattinen Puolue ja Kurdistanin isänmaallinen liitto sekä suurin sunnipuolue Irakin Islamilainen Puolue solmivat yhteisymmärryssopimuksen.

Mainitun kaltaiset kehitykset poliittisissa suhteissa ja turvallisuustilanteessa ovat luoneet vakaamman ympäristön poliittiselle toiminnalle sekä sovittelulle ja voivat näin olleen kuljettaa pääministeri al-Malikin lanseeraamaa kansallista sovittelusuunnitelmaa eteenpäin. Tähän keskittyvä erityinen konferenssi järjestettiin Sharm al-Sheikissä Egyptissä helmikuun lopulla. Optimimmat ovat jo esittäneet visioita siitä, että uusi positiivisempi ympäristö voisi saada hallituksen ja parlamentin jättäneet puolueet palaamaan poliittiseen päätöksentekoon. Tämä vaikuttaisi olevan kuitenkin vielä usean suhteita eheyttävän askeleen päässä. (Institute for War and Peace Reporting Iraqi Crisis Reporting, 20.2.2008)

Yhdysvaltain sisäpolitiikassa pintaan noussut amerikkalaisjoukkojen tuominen Irakista kotiin voi ratkaisevalla tavalla horjuttaa uskonlahkojen välisiä suhteita. Amerikkalaisjoukot ovat kouluttaneet ja aseistaneet sunnalaisia ryhmittymiä al-Qaidan vastaiseen kamppailuun, ja vaikka tämä on tuottanut tulosta, voi se osoittautua tuhoisaksi amerikkalaisjoukkojen vähennyksien myötä. Šiialaiset puolisoitaalliset joukot nostavat todennäköisesti päätään amerikkalaisten vetäytyessä ja sunniuhan kasvaessa. Uskonlahkojen välinen väkivalta, vaikka se onkin vähentynyt, väijyy vielä muiden ongelmien taustalla. Amerikkalaiset ovat siis edelleen kiistatta maata koossa pitävä voima sekä turvallisuuden takaava taho ja Irakin omat turvallisuusjoukot ovat kasvaneesta kokemuksestaan ja osaamisestaan huolimatta vielä koalition joukoista täysin riippuvaisia. Ratkaisu joukkojen tulevaisuudesta Irakissa tietysti käydään Yhdysvaltain sisäpoliittisissa kamppailuissa eikä Bagdadin kaduilla.

Šiialainen Muqtada al-Sadr komensi johtamansa Mahdin armeijan tulitaukoon viime elokuussa ja tämä on ollut merkittävä šiialaisia taisteluryhmittymiä rauhoittava tekijä. Helmikuun lopussa al-Sadr määräsi Mahdin armeijan jatkamaan tulitaukoa vielä kuudella kuukaudella ensi elokuuhun asti. Yhdysvallat ovatkin sunnalaisten aseellisten ryhmien tuella voineet keskittää voimiaan islamististen jihadistiryhmien, kuten al-Qaidan moukaroimiseen. Irakissa on tätä nykyä 80'000 aseistettua sunnia amerikkalaisten yhteistyökumppaneina sodassa terrorismia vastaan. Tämä on toiminut rauhoittavana erityisesti Anbarin provinssissa. Väkivalta on tosin levinnyt tämän seurauksena Diyalan provinssiin ja pohjoiseen keskipisteensä Mosulin kaupunki. Sunnalaisten kodinturvajoukkojen uhreiksi ovat myös satunnaisesti joutuneet kaupungin šiiat, ja he ovat muodostaneet omia aseellisia turvajoukkojaan turvallisuuttaan takaamaan. Syystä tämä herättää pelkoja uskonlahkojen yhteenotoista, mikäli tilanne ei pysy amerikkalaisten hallinnassa.

Askeleita eteenpäin on myös otettu Iranin roolin suhteen. Iran on vakuuttanut Bagdadille, että se lakkaa šiialaisten aseellisten ryhmien tukemisen ja alkaa panostaa suhteisiin keskushallinnon suuntaan. Tämä voi olla yksi syy muun muassa Mahdin armeijan passivoitumisen taustalla. Kysymys Irakin omien turvallisuusjoukkojen suhteen säilyy merkittävänä. Joukkojen määrä ja suosio on kasvanut, mutta niiden luotettavuus on kyseenalaistettavissa. Vielä toistaiseksi ne tarvitsevat ehdottomasti koalition joukkojen tukea ja ne ovat yhä aseellisten ryhmien riivaamia. Monissa poliisijoukoissa on jäseniä, jotka toimivat aktiivisesti aseellisissa ryhmissä ja ovat terroristien soluttamia. Tämän vielä varsin epäluotattavan toimijan rooli kasvaa merkittävästi, mikäli Yhdysvallat vetää 30'000 sotilasta maasta. (BBC News, 28.12.2008)

Kovimmaksi kapinallisuuksien pesäkkeeksi on Anbarin jälkeen muodostunut Bagdadin pohjoispuolen Diyalan-provinssi ja kauempana pohjoisessa Mosulin kaupunki ja sen lähiympäristö. Amerikkalaisjoukot ovat pyrkineet myös näillä alueilla saamaan paikallisen sunniväestön puolelleen. Väestön heterogeenisuuden vuoksi tämä on osoittautunut Anbaria huomattavan paljon haastavammaksi. Molemmilla alueilla aseelliset ryhmittymät ovat vielä varsin vahvassa asemassa ja jälleenrakennusta ja tilanteen normalisointipyrkimyksiä häiritsevät jatkuvat iskut. Amerikkalaiset sotilaat joutuvat myös venymään erittäin monipuolisiin, haastaviin ja itselleen varsin outoihin toimiin. He tavalliseen tapaan kouluttavat uusia turvallisuusjoukkoja, mutta työskentelevät myös tavallaan diplomaatteina ja neuvottelijoina sekä etsintäpartioina ja turvajoukkoina. (BBCNews, 4.2.2008)

Jälleenrakennuksen ja turvallisuustilanteen normalisointiprosessin ohella Irakin hallitus pyrki sinuiksi valtion menneisyyden kanssa. Eräs avainkeino tähän on ollut Saddamin hallinnon jäsenten saattaminen vastuuseen teoistaan. Monet entisen hallinnon avainhenkilöistä teloitettiin oikeuden päätöksellä viime vuoden aikana ja myös lisänimellä "Kemikaali-Ali" tunnetun Ali Hassan al-Majidin teloittaminen lähestyy. Al-Majid tuomittiin kuolemaan jo kesäkuussa 2007, mutta tuomion täytäntöönpano on lykkääntynyt. Hän on vastuussa 100 000 kurdin surmaamisesta surullisen kuuluisassa Anfal- sotilasoperaatiossa vuonna 1988. Kemikaali- Ali oli Irakin edellisen hallinnon aikana Saddamin eräs luotetuimmista ja julmimmista johtoliittin kuuluvista henkilöistä. Lisänimensä Ali Hassan al-Majid sai, koska kymmenet tuhannet Anfal- operaatiossa surmatuista kurdeista tapettiin myrkykaasuilla. Irakin entinen hallitus väitti, että operaatio oli ratkaisevan tärkeä kapinallisuuksien vastainen hyökkäys, jonka toteuttamisessa ei syyllistytty mihinkään laittomaan. Tätä kantaa myös al-Majid on puolustanut häntä vastaan suunnatuissa oikeudenkäynneissä. Pääministeri Nuri al-Malikin mukaan teloitus tulee tapahtumaan piakkoin. (BBC News, 29.2.2008)

Kapinallisryhmittymille vuosi 2008 käynnistyy edellisestä vuodesta varsin eriävänä. Osa kapinallisryhmittymistä on kärsinyt tappioita ja luonut uusia keskittymiä taisteluille ja osa on muodostanut tuoreita liittoumia. Irakilaisten sunnikapinallisryhmittymien yhteenliittymät ovat jääneet hyvin vähälle huomiolle, koska ensisijalla ovat olleet näiden ryhmien ja kokonaan uusien ryhmien sekä amerikkalaisten tukemien kodinturvajoukkojen kamppailu Irakin al-Qaidaa vastaan. Kysymykseksi nouseekin, että onko tällainen kehityskulku tapahtunut Irakin tulevaisuuden vakauden kustannuksella.

Kehityskulku sai alkunsa al-Qaidan suunnatessa aseensa näitä sunniryhmittymiä vastaan yhdistääkseen hajanaiset liittoumat ja pienet ryhmät pakolla lippunsa alle suuremmaksi yhteisrintamaksi. Al-Qaidan kansainvälisesti sävyttynyt salafijihadistinen maailmankuva on varsin vieras suurimmalle osalle Irakin sunnalaisista kapinallisryhmittymistä ja näin ollen al-Qaidan tavoittelema, kaikki sunniryhmittymät yhdistävä Irakin Islamistinen Valtio- liittouma jäikin kaavailtua suppeammaksi, kahdeksan salafistista jihadia kannattavan, pääosin ulkomaisten ryhmien järjestäytymiseksi löyhän keskusjohdon alaisuuteen.

Sunniryhmät ja sunnalaiset kodinturvajoukot ovat al-Qaidan vastaisessa taistelussa osoittautuneet Irakin Anbarin provinssissa tehokkaiksi keinoiksi terrorismin kukistamisessa. Liittoumat ovat myös positiivinen merkki siitä, että kapinallisryhmät Irakissa ovat saavuttamassa kypsemmän vaiheen. Sunnalaiset liittoumat ovat kehittymässä puolisolitaallisista taistelujoukoista lähemmäksi poliittissotilaallisia kokonaisuuksia, joilla on poliittisia vivahteita toiminnassaan ja selkeämpiä tulevaisuuden visioita. Tällainen kehityskulku on usein ennakkoehto kansallisen jälleenrakennusprosessin käynnistymiselle, sillä kaikki kansanryhmät, myös soraäänit, tarvitaan ainakin osittain mukaan, jotta kansallinen sovittelu toteutuisi laaja-alaisesti. Monia näistä ryhmittymistä yhdistää koalition joukkojen vastainen retoriikka, mutta ne ovat siitä huolimatta olleet kyvykkäitä toimimaan paikallistasolla yhteistyössä Yhdysvaltojen kanssa vahvistaakseen alueen laillisuustilannetta. Osa ryhmittymistä on jopa lieventänyt Amerikan vastaisia näkemyksiään ja esimerkiksi Anbarin provinssissa koalition joukkoihin suhtaudutaan aiempaa myönteisemmin. Tämä kyvykkyys paikallistason yhteistyöhön voi toimia ponnahduslautana kestävämmälle kansalliselle sovittelulle, mikäli se ulottuu myös poliittiseen toimintaan ja kanavoidaan sitä kautta oikein.

Liittoumia onkin yhdistänyt prioriteettina pidetty taistelu Irakin Islamilaista Valtiota vastaan. Ainakin toistaiseksi tämä uhka on siinä määrin vakavasti otettava, että se yhdistää sekä sunneja että šiioja ja koalition joukkoja. Tummiä pilviä taivaalle kuitenkin kasaa monien liittoumien ryhmien Irakin hallituksenvastaisuus. Monet näistä yhteenliittymistä tavoittelevat retoriikassaan asemaa Irakin kansan, sekä šiiojen että sunnien, ainoana laillisena edustajana. Tämä asettaa ne avoimeen kilpailuasemaan nykyisen hallituksen kanssa ja näin ollen virallinen kansallinen sovitteluprosessi ei juuri saa tuulta purjeisiin. Lisäksi tämä edellyttäisi šiioilta alistumista sunniryhmittymien johdettaviksi ja on siten jo ajatuksen tasolla nykyisessä Irakissa mahdoton. Kun ryhmittymät ilmaisevat halukkuutensa neuvotteluille, ne tekevät sen Yhdysvaltain ja koalition edustajille, eivät Irakin hallitukselle. Tämän lisäksi huolestuttavaa on, että eräs suurimmista liittoumistä, RFJ (Reformaatio ja Jihad Rintama) on osoittanut aikomuksensa jihadin kansainvälistämisestä erityisesti Israelia vastaan. Vuoden 2008 yksi suurimmista haasteista tulee olemaan näiden liittoumien sekä sunnien kodinturvajoukkojen poliittisten näkemysten ja toiminnan ohjaaminen yhteen sovittlevampaan suuntaan Irakin muiden yhteisöjen ja hallituksen kanssa. (Jamestown Terrorism Focus, 28.2.2008)

Terrorismi, väkivaltaisuuDET ja Irakin al-Qaida

Pääministeri Nuri al-Maliki vakuuttaa al-Qaidan kukistuneen jo Diyalan, Salah al-Dinin ja Tamimin provinseissa. Pääministerin mukaan terroristijärjestön viimeisen turvasataman, Ninawan provinssin puhdistaminen terroristeista on alkamaisillaan. Näkemys on varsin tyypillinen poliitikolle ja myös hyvin lyhytnäköinen. Ei ole erityisen avarakatseista olettaa, että al-Qaida inspiroitu terrorismi voidaan totaalisesti lyhyellä aikavälillä poistaa Irakin uhkatekijöiden joukosta. Jo verkostoituminen ja tehokas joukkoviestimien hyväksikäyttö takaa uhkan todellisuuden vuosiksi. Lisäksi tehokasta terrorisminvastaista toimintaa vaikeuttaa se, että sunnikapinallisia, sekä kansainvälisiä vapaaehtoisia että kotikutoisia taistelijoita, kuvaa edelleen parhaiten omatomisuus ja autonomisuus taktiikan ja strategian sekä iskukohteiden suhteen. Kuvaavaa on myös pieni koko sekä vain löyhä kytkeytyminen mahdolliseen keskusjohtoon. (Jamestown terrorism focus, 28.1.2008)

Helmikuussa väkivaltaisuuksien määrä kasvoi Irakissa ensimmäistä kertaa moneen kuukauteen. Terroristi-iskuissa ja väkivaltaisuuksissa menehtyi kuukauden aikana 633 siviiliä, mikä on merkittävä korotus tammikuun 460 uhriin nähden. Merkittävä kasvu oli pääosin seurausta kahdesta massiivisesta pommi-iskusta Bagdadissa ja Karbalassa, joissa menehtyi yhteensä 150 ihmistä. Lukemat ovat toki huomattavasti viime vuotta pienempiä, jolloin tammikuussa menehtyi 1900 ja helmikuussa 1700 ihmistä. Vähentyneet siviilitappiot ovat kolmen toisiinsa linkittyvän tekijän ansiota. Vuoden 2007 aikana Yhdysvallat lisäsivät joukkojen määrää 30 000 sotilalla, minkä

yhteydessä myös joukkojen uusi komentaja kenraali Petraeus muutti joukkojen taktiikkaa lähestymällä erityisesti Anbarin provinssin sunnien kodinturvajoukkoja, jotka olivat aloittaneet vastatoimet al-Qaidan väkivaltaisuuksille. Erittäin merkittävä tekijä oli myös šiialaisen Muqtada al-Sadrin julistama Mahdin armeijan tulitauko loppukesällä 2007. Väkivaltaisuuksien osittain kasvu on kuitenkin selkeä osoitus siitä, että terroristi-iskut ovat Irakissa kaikkea muuta kuin eilispäivää.

Tuoreiden väkivaltaisuuksien häikäilemättömin yksittäinen terroristi-isku, jossa pommeja kantoivat mieleltään sairaat naiset, surmasi lähes 100 ihmistä ja jätti 200 haavoittuneeksi Bagdadissa 1.2.2008. Isku tehtiin kahdelle vilkkaalle torille, joilla kaupusteltiin eläimiä. Naiset olivat todennäköisesti tietämättömiä suunnitelmasta, sillä räjähteet laukaistiin kauko-ohjaimella. Iskutavassa ja häikäilemättömyydessä on al-Qaidan kädenjälki ja se on varsin selkeä osoitus epäsymmetristen taktiikoiden julmuudesta ja terroristien valmiudesta turvautua kaikkiin mahdollisiin keinoihin. Irakin viranomaiset ovat pyrkineet iskun jälkeen poimimaan kaduilta talteen mielisairaat ja kerjäläiset, koska pelkäävät, että al-Qaida saattaa jatkossakin pyrkiä houkuttelemaan, manipuloimaan ja pakottamaan näitä terroristikampanjaansa.

Helmikuun toinen tuhoisa isku tapahtui 24.2.2008, jossa Bagdadin eteläpuolella Iskandariyan kaupungissa 40 ihmistä sai surmansa, kun itsemurhapommittaja laukaisi liiviräjähteensä šiipyhiinvaeltajien joukossa. Isku oli jo toinen šiiojen pyhää arbaeen-juhlaa vastaan kohdistuneista iskuista. Ensimmäinen isku kohdistui pyhiinvaeltajiin Bagdadissa ja isku oli yhdistelmä tienvarsipommeja ja käsiasein tulittamista. Toistuvat taktiikanvaihtelut ja uusien sekä vanhojen menetelmien iskujen yhdistely ovat osoitus varsin kekseliästä ja nopeasti muuttuvasta epäsymmetrisen taistelun tavasta, jossa yhdistyvät urbaanin sissisodankäynnin ja terroristitoiminnan strategiat. Iskut onnistuivat tuhoisin seurauksin huolimatta siitä, että turvallisuusjärjestelyt olivat äärimmäisen tiukat. Pyhiinvaeltajien kaltaisia laajoja ihmisjoukkoja on suunnattoman vaikea suojella joukkoihin sulautuvilta itsemurhapommittajilta ja helposti kätkettäviltä tienvarsipommeilta. Isku tulee sinällään huolestuttavaan saumaan, että juuri Iskandariyan kaupungin ja Babil-provinssin, jossa se sijaitsee, turvallisuustilanne on ollut parantumaan päin. Tämä on osoitus siitä, että terroristikampanja ja sen pyrkimys ylläpitää lahkojen välistä väkivaltaa ei ole vielä taittunut rauhoittuneimmisakaan provinseissa. Toisaalta terroristeille on myös edullista muistuttaa viimeisillä hengenvedoillaankin, että he ovat edelleen elossa ja hyvinvoivia. (BBC News 1.2.2008; BBC News, 1.3.2008; BBC News 24.2.2008; Al Jazeera, 24.2.2008)

Arbaeen-festivaali juhlistaa Imaami Husseinia muistavan 40 päivää kestävänsä suruajan päättymisestä. Monet haluavat suorittaa vaelluksen kävellen, sillä sen uskotaan takaavan suuremman hengellisen nautinnon. Tämä tosin alistaa pyhiinvaeltajien aina haavoittuvaisiksi terroristi-iskuille. (BBC News, 24.2.2008)

Viimeisin korkean profiilin terroristi-isku koettiin Bagdadissa Iranin presidentti Ahmadinejadin vierailun aikana. Huolimatta erittäin mittavista turvajärjestelyistä ja turvallisuusjoukkojen vahvasta näkyvyydestä kaduilla, terroristit kykenivät räjäyttämään kaksi pommia Bagdadissa. Ensimmäisessä iskussa menehtyi 12 ihmistä, kun tienvarteen parkkeerattu auto räjähti Irakin armeijan partion osuessa kohdalle. Neljä ihmistä menehtyi itsemurhaiskun uhreina hieman myöhemmin, kun itsemurhapommittaja ajoi autopomminsa armeijan tiesulkuun. Autopommi tuhosi tiesulun lisäksi kolme taloa tiesulun läheisyydestä. Huolimatta äärimmilleen kiristetyistä turvallisuustoimista iskut onnistuttiin toteuttamaan ja tämä on erittäin selkeä osoitus siitä, että terroristien yhdistelemät urbaaninsissisodan ja itsemurhaterrorismin taktikat ovat paitsi äärimmäisen tehokkaita urbaaneissa olosuhteissa myös hyvin vaikeasti torjuttavissa. (Al Jazeera, 3.3.2008; BBC News, 3.3.2008)

Al-Qaidan vastaisessa sodassa Yhdysvallat ja Irakin turvallisuusjoukot ovat kuitenkin saavuttaneet voittoja hitaasti askel kerrallaan. Amerikkalaisjoukot onnistuivat surmaamaan helikopterista

tehdyllä ohjusiskulla Irakin al-Qaidan varsin korkea-arvoisen jäsenen, Abu Yasir al-Saudin. Al-Saudia syytetään useista terroristi-iskuista ja erityisesti häntä jahdattiin tämän vuoden tammikuun 28.päivän pommi-iskuista, jossa surmansa sai 5 amerikkalaisotilasta. Yhdysvaltain viranomaisten mukaan al-Saudin surma nosti tänä vuonna pidätettyjen tai surmattujen al-Qaidan jäsenten lukumääräksi 142, joka on osoitus varsin menestyksekkäästä alkuvuodesta. Abu Yasir al-Saudi johti al-Qaidan Mosulin kaakkoista solua. Tällä alueella amerikkalaiset käyvät jatkuvasti kovia taisteluita al-Qaidan terroristeja vastaan ja Mosul on yksi kapinallisuuksien vahvimista keskittymistä nykyään Anbarin rauhoituttua merkittävästi. Kaupunki on erittäin tärkeä al-Qaidalle sen vuoksi, että sen kautta kanavoidaan valtaosa al-Qaidan ulkomaalaisista vapaaehtoisista sekä Mosuliin että muualle Irakiin.

Mosul sijaitsee tärkeiden Syyriaan, Iraniin ja Turkkiin johtavien teiden yhdistymispisteessä. Monet ulkomaalaisista vapaaehtoisista saapuu maahan lännestä Syyriaan kautta ja soluttautuu helposti kaupungin etnisesti ja kulttuurisesti moninaiseen väestöön. Ainakin puolet Irakin terroristi-iskuista tapahtuu nykyisellään Mosulissa, koska varsin menestysekäs sunniheimojen valjastaminen al-Qaidan vastaiseen rintamaan Anbarin provinssissa on pakottanut terroristijärjestön jäsenet Bagdadin pohjoispuolella sijaitsevaan Diyalan provinssiin ja pohjoisempaan Mosulin kaupunkiin. Myös Mosulissa kaldealaisten arkkipiispan Pauolos Faraj Rahhon kidnappauksen takana ovat mahdollisesti juuri al-Qaidan taistelijat. Kidnappausten lisäksi terroristit ovat Mosulissa iskeneet ennakkoluulottomasti ja varsin tiiviisti erityisesti Irakin turvallisuusjoukkoja vastaan.

Terroristijohtaja al-Saudin surma oli koalitiolle ja Irakin armeijalle merkittävä voitto, sillä vasta elokuussa 2007 Afganistanin taisteluista Irakiin saapunut Abu Yasir al-Saudi osoittautui erittäin innovatiiviseksi, näkyväksi ja aktiiviseksi terroristiksi, joka nousi hyvin nopeasti merkittävään asemaan Mosulissa. Al-Saudi oli hyvin läheisessä yhteistyössä myös Irakin al-Qaidan johtajan Abu Abyyub al-Masrin kanssa ja hänen kuolemansa on takaisku Kaksoisvirranmaan al-Qaidalle. (New York Times, 3.3.2008)

Al-Qaidan tavoitteet Irakissa ovat olleet useiden spekulointien alaisina. Tavoitteet tulee nähdä pääosin kaksiosaisina, toinen on islamistinen ja toinen organisaatiohakuinen. Islamistinen tavoite on lähinnä yleistä pyrkimystä islamistisen Irakin luomiseen, joka nykyisen Irakin tilanteen huomioiden on varsin kaukainen tavoite. Afganistanin epävakaa tilanne ja konfliktin pitkittyminen kuitenkin ruokkii myös kohti islamistista Irakia pyrkivien intoa.

Toinen tavoite, organisaatiohakuinen, tulee nähdä pyrkimyksenä luoda toimintaympäristö operaatiolle ja ulottua alueille, joille sillä aiemmin oli vain rajattu pääsy, siis pääosin Levantin maihin ja Turkkiin. Tässä al-Qaidan voi nähdä ainakin osittain onnistuneen, sillä se on myös vahvistanut jalansijaansa koko Arabian niemimaalla. On epätodennäköistä, että Irakin keskushallitus kykenee lähitulevaisuudessa saavuttamaan varman ja vakaan kontrollin koko maan alueista ja väestöstä. Autonomisiin kokonaisuuksiin jakautuva Irak ja tätä myötä sen vaikeasti kontrolloitavat raja-alueet tarjoavat erinomaisen oleskelupaikan ja tukikohdan al-Qaidalle. Sen yksi alueellisista operaatiopaikoista sijaitsee ja tulee jatkossakin sijaitsemaan juuri näillä raja-alueilla. Etnisten ryhmien, sunnien, šiiojen ja kurdien kiristyvät välit olisivat mitä toivottavimmat kehityksen kulun suunnat al-Qaidalle, sillä tällöin vähemmistönä olevat sunnit tarvitsisivat tukea mistä tahansa lähteestä ja al-Qaida vuorostaan yhteistoiminnan myötä voisi säilyttää läsnäolonsa alueella ilman suurempaa uhkaa. Viimeaikainen kehitys Irakissa ei tosin tue tätä näkemystä, mutta al-Qaida ei myöskään ole täysin riippuvainen sisällissotaa muistuttavasta tilanteesta.

Irakista al-Qaida todella on, kuten Osama bin Laden viime vuoden joulukuun 29. päivän puheessaan julisti, saanut tukiaseman, josta se kykenee levittämään ideologiaansa ja vaikutusvaltaansa sekä tukemaan kapinallis- ja terroristioperaatiota läheisissä valtioissa. Tämä on

erityisen totta Levantin maissa. Bin Laden on retoriikassaan aiempaa enemmän korostanut al-Qaidan suuntautuvan juuri Libanoniin ja Palestiinaan sekä korostanut erityisesti Palestiinan vapautuksen tärkeyttä, sillä tässä Hamas ja Hizbullah ovat epäonnistuneet. Bin Laden on tuominnut Hizbullahin kovin äänenpainoin lännen korruptoimaksi. Hamasin nykykehityksen suhteen bin Laden on lähes yhtä tuomitseva, mutta puhuu myös järjestön ”rehellisistä jäsenistä”. Näin ollen on mahdollista, että bin Laden toivoo voivansa houkutella Hamasin nykysuuntaan pettyneet al-Qaidan leiriin. Irak on alueellinen keskiö tälle toiminnalle, mutta kuten sanottu, sen kautta al-Qaida pyrkii ulottamaan vaikutuksensa lähialueisiin, erityisesti Libanoniin ja Palestiinaan.

Al-Qaidan toiminta on pääasiassa suunnattu taisteluun Irakissa ja Afganistanissa ja se osallistuu myös joissain määrin Maghrebien terroristikampanjoihin ja kapinallisuuksiin. Israelilaislähteiden mukaan al-Qaida on kuitenkin jo läsnä Palestiinassa varsin merkittävässä määrin ja useiden medialähteiden mukaan se on sitonut itsensä Levantin alueella myös Libanonissa toimivaan sunnalaiseen terroristijärjestöön Fatah al-Islamiin. Mikäli nämä väitteet ovat paikkansa pitäviä, on varsin selvää, että Irak on se väylä, jota pitkin al-Qaidan inspiroima terrorismi välittää taistelijoitaan varsin rauhassa Irakin lähimaihin ja jopa läntisiin valtioihin. (Jamestown Terrorism Focus, 22.1.2008)

Iran

Yhdysvaltojen joulukuussa vuonna 2007 julkistaman kansallisen tiedusteluraportin vaikutuksien hahmottaminen edellyttää Iranin viimeaikaisten tapahtumien pintapuolista tarkastelua maan kiistellyn ydinohjelman osalta.

Iranin ydinohjelman oikeutuksesta on vuoden 2002 jälkeen tehty useita tutkimuksia ja julkilausumia, jotka vaihtelevat sisällöllisesti laidasta laitaan. Ohjelman vastustajat esittävät epäilyksensä siitä, miksi öljyvaltion pitäisi kehittää ydinenergiaa, kun tuntuvasti parempi vaihtoehto olisi hyödyntää maan mittavia maakaasuvarantoja, joita nykyisellään ei juurikaan käytetä energiatuotannossa. Iranin mukaan sen maakaasu ei ole käyttökelpoista energianlähteenä ja maa seisoo joka tapauksessa jyrkästi ydinohjelmansa takana, eikä sen mukaan muilla ole oikeutta sanella miten se kasvavan energiantarpeensa tyydyttää. Myös monet länsimaalaisetkin tahot ovat tutkimuksissaan vahvistaneet Iranilla olevan myös taloudelliset edellytykset ydinenergiaohjelmalleen. Kansainvälisten säännösten ja sopimusten mukaan Iranilla on kiistaton oikeus ydinenergian kehittämiseen, mutta Yhdysvaltojen mukaan Iranilla on ollut käynnissä ohjelma ydinvoiman käyttöönnotolle sotilaallisiin tarkoituksiin. Useimmat kansainväliset toimijat jakautuvat mielipiteissään näiden kahden ääripään väliin, ja suurin kysymys koskeekin Iranin mahdollisuutta kehittää ydinase tulevaisuudessa, jos se onnistuu hallitsemaan koko ydinvoiman tuotantoketjun. Vuoteen 2002 asti Iranin ydinohjelma pysyi muiden asioiden varjossa, kunnes maan toisinajattelijoiden ryhmä paljasti länsimaille laajat uraanin rikastamiseen käytettävät fasiliteetit Natanzissa. Tavoitteena kerrottiin olevan 50 000 sentrifugin saattaminen toimintakuntoon. Määrä, jolla olisi mahdollista tuottaa polttoainetta useaan ydinlataukseen vuodessa. Ylipäätään julkisuuteen vuotaneiden tietojen takia kansainvälinen yhteisö on ollut huolissaan Iranin mahdollisesta omavaraisuudesta ydinvoiman tuotannossa, joka on maan virallisen kannan mukaan myös sen tavoite.

Ohjelman tila ja syitä mahdolliseen asean hankintaan

Iranin presidentin Mahmoud Ahmadinejadin vuonna 2006 annettu julkilausuma antoi ymmärtää, että maa oli onnistunut saattamaan toimintaan rikastetun uraanin valmistukseen vaadittavia sentrifugeja. Julkilausuma antoi myös aihetta uskoa, että Iran on jo onnistunut rikastamaan uraania. Puolestaan sitä, miten nopeasti tämän jälkeen olisi mahdollista saada aikaan varsinainen ydinase, on vaikea arvioida. Raaka-aineena käytettävää uraania tulisi olla louhittavissa tarpeeksi suuri määrä ja

käytössä tulisi olla tarpeeksi paljon sentrifugeja. Näiden lisäksi tulee olla taito koota itse pommi ja omata pommin kuljetukseen sopiva ohjuskalusto. Jos tavoitteisiin halutaan päästä nopeasti, on Iranin päätöksentekijöiden oltava samalla kannalla ja kykeneviä keskittämään resurssit tavoitteita silmällä pitäen. Vaikka Iranin hallinnon sisällä onkin suuresti erimielisyyksiä, siitä miten ulkosuhteita tulisi asian tiimoilta hoitaa, on yksimielisyys itse ydinenergiaohjelman voimaperäisestä eteenpäin viemisestä ilmeinen. Lisäksi on muistettava, että kansan ja hallinnon erimielisyyksistä muissa asioissa huolimatta on kansan tuki vahvasti maan hallinnon takana ydinkiistassa. Ja mitä ilmeisimmin tuki ei rajoitu pelkästään energiaan vaan myös optioon aseiden valmistukseen tarpeen niin vaatiessa.

Kansainvälisen yhteisön tukeen ei Iranissa juurikaan lasketa. Maa on keskellä epävakaa aluetta ja sen muistoissa on vielä selvästi kokemukset kemiallisista aseista sodassa Irakin kanssa, joka oli omiaan luomaan ”ei koskaan enää”-asennetta. Kansainvälinen yhteisö ei tuolloin puuttunut Irakin käyttämiin sotilaallisiin keinoihin vaan asettui sodassa sen puolelle. Vaikka jälkeensä Yhdysvallat on syrjäyttänyt Saddam Husseinin Irakissa ja Talibanin Afganistanissa, ja raivannut näin Iranin alueellisia vastustajia tieltä, ei maa ole tyytyväinen altavastajaan asemaansa supervallan ympäröimänä. Yhdysvalloilla on alueella vahva sotilaallinen läsnäolo muuallakin kuin Irakissa ja Afganistanissa. Ydinpelote toisi Iranille kauan kaivatun neuvotteluvaltin alueen hegemoniakamppailussa. Vaikka ydinohjelma olisikin vain siviilitarkoituksiin tähtäävä, on näihin taustoihin peilattuna vaikea kuvitella, ettei ainakin jonkin asteisia suunnitelmia ydinaseiden kehittämiseksi Iranissa olisi.

Kiistan kehitys

Vuonna 2002 kun tiedot Iranin ydinlaitoksesta tulivat julkisuuteen, oli maa vielä vanhojen säännösten alainen. Niiden mukaan sillä olisi ollut velvollisuus päästää tarkastajat laitokseen vasta kuusi kuukautta ennen kuin ydinmateriaalia vietäisiin siihen. Säännösten mukaan Iranilla ei olisi ollut edes ilmoitusvelvollisuutta ennen sitä. Vuonna 1992 tulivat uudet säännökset, joiden mukaan laitoksista tulee ilmoittaa jo suunnitteluvaiheessa. Nämä sopimukset Iran kuitenkin allekirjoitti vasta vuoden 2003 alussa. Tässä vaiheessa asia oli ehtinyt olla julkisuudessa jo jonkin aikaa mikä myötävaikutti saman vuoden loppuun mennessä siihen solmittuun sopimukseen, joka salli IAEA:n tarkastajien pääsyn ydinohjelmaan liittyviin laitoksiin Iranissa. Kuukautta myöhemmin raportissaan IAEA kertoi, että Iran on epäonnistunut joiltakin osin raportoinnissaan ydinmateriaaliin liittyen. Vaikka IAEA:lla ei olekaan todisteita, että ohjelmaan olisi liittynyt sotilaallisia tavoitteita, aiheutti tilanne kuohuntaa kansainvälisessä yhteisössä. Vuoden 2004 lopussa Iran julisti keskeyttävänsä uraanin rikastamisohjelmansa, kunnes vuoden 2005 elokuussa se ilmoitti taas jatkavansa sitä. Tällöin Iranin keskustelukumppanina asiassa toimi EU-3 (Iso-Britannia, Ranska ja Saksa) ja molemmat osapuolet pitivät toisiaan syyllisinä sovittujen asioiden rikkomiseen. Ydinkiistan kehitys on nostanut asian YK:n turvallisuusneuvoston esityslistalle, minkä seurauksena Iran on asetettu pakotteiden alaiseksi. Iran ei ole suostunut keskeyttäneen uraanin rikastamistaan.

National Intelligence Estimate (NIE) 2007

Tuorein käänne Iranin ydinkiistassa tuli esiin joulukuun alussa vuonna 2007, kun Yhdysvaltain kansallinen tiedusteluraportti (NIE), jossa on kaikkien 16 tiedusteluelimen tulokset, julkaistiin. Sen mukaan Iran lopetti ydinaseiden kehityksen suurella todennäköisyydellä vuoden 2003 syksyllä. Sen lisäksi raportin mukaan on niin ikään todennäköistä, ettei Iran olisi aloittanut kehittelyä uudelleen vuoden 2007 loppupuolelle tultaessa. Raportti toteaa lisäksi, että jos Iran ei saa polttoainetta mahdolliseen aseeseen ulkomailta, se ei todennäköisesti kykenisi aseiden rakentamiseen ennen vuoden 2009 loppua. Joka tapauksessa se olisi todennäköisempää vasta vuosien 2010 ja 2015 välillä raportti toteaa.

Yhdysvallat on pitänyt koko ajan esillä mahdollisuutta ehkäisevään ensi-iskuun Irania vastaan estääkseen ydinaseen valmistumisen, sekä esittänyt lausuntoja, joissa jopa evättäisiin Iranin oikeus siviilidyinohjelmaan. Yhdysvallat on vahvasti ajanut pakotteita, joista viimeisimmät eivät enää koske pelkkää ydinohjelmaa. Yhdysvaltojen pyrkimyksenä on nähtävissä Iranin alueellisen aseman kehittymisen ja vahvistumisen estäminen kokonaisvaltaisemmin. Yhdysvallat on estänyt lukuisten vaihtoehtoisten sopimusten syntymisen ja kansainvälisessä yhteisössä onkin toivottu siltä joustavampaa suhtautumista Iraniin liittyvissä asioissa. Ottaen huomioon maiden historian ja niiden tekemät poliittiset linjaratkaisut, on mullistavien muutoksien todennäköisyys suhteellisen pieni, vaikka esimerkiksi marraskuussa 2007 presidentti Bush myönsikin Iranin oikeuden siviiliteknologiaan ydinvoiman saralla.

Eräs raportin merkittävimmistä piirteistä onkin se, että Yhdysvaltojen näkemys aiemmin esillä olleesta ennaltaehkäisevästä iskusta on muuttunut. Raporttiin nojaten Yhdysvaltojen, tai kenen hyvänsä, olisi erittäin vaikea oikeuttaa sotilaallisia toimia Irania vastaan nykyisessä tilanteessa.

Käytännössä kiista on muilta osin yhtä auki kuin ennen raportin julkistamistakin. Vuonna 2005 sama NIE ilmoitti korkealla varmuudella että Iran tekee aktiivisesti töitä saadakseen ydinaseen. Sen lisäksi, että varsinaiset tiedustelutiedot ovat vaikeasti varmennettavissa, on asia edelleen monimutkainen ajateltaessa mahdollista aseohjelmaa. Aseohja vaatisi raaka-ainetta, kykyä kehittää raaka-aineesta sopivaa polttoainetta ja itse aseiden kokoamista sekä soveltuvien ohjuksien omaamista. Iran, jolla on arvion mukaan 2000–3000 uraanin rikastamiseen käytettävää sentrifugia toiminnassa, sekä ohjusten kehittäminen ja koekäyttö työn alla, on raportin mukaan keskeyttänyt ainoastaan pommin kokoamisvaiheen. Toisin sanoen Iran jatkaa julkisesti niitä toimia, joita se on koko ajan tehnyt, mutta on pysäyttänyt ne toimet, joita ei ole koskaan pystytty IAEA:n toimesta todistamaan. Pelko ydinaseen mahdollisuudesta on näin ollen oikeutettu, mutta Iranin oikeus ydinenergiaohjelmaansa on niin ikään vaikeasti kiistettävissä.

Lähteet:

Iran and weapons of mass destruction. Wikipedia, the free encyclopedia.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Iran_and_weapons_of_mass_destruction>, 21.2.2008

Krauthammer, Charles (2007) Keep Up the Pressure *TIME*, Vol. 170, No: 25, 37.

Moran Dominic (2007) Countering Iran. <<http://www.isn.ethz.ch/news/sw/details.cfm?ID=18285>>, 18.2.2008

Nuclear fallout (2007) *Economist* 8.12.2007, 38.

Nuclear program of Iran. Wikipedia, the free encyclopedia.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_program_of_Iran>, 21.2.2008

Petrou, Michael (2007) Has the U.S. struck a deal with Iran? *Maclean's* 17.12.2007, 33.

Pressure works ("high confidence") (2007) *Economist* 8.12.2007, 13-14.

Turzanski Edward A. (2007) Policy disruption by NIE.

<<http://www.isn.ethz.ch/news/sw/details.cfm?ID=18540>>, haettu 18.2.2008

Syyria ja Libanon

Maailmanlaajuiseen suosioon yltänyt Internet-sivusto Facebook suljettiin marraskuussa Syyriassa. Facebook oli paikka, jossa etenkin nuoret syyrialaiset kävivät vapaata keskustelua maan hallinnosta ja presidentti Bashar al-Assadista. Totalitaarisen Syyrian hallinnon kanssa eri mieltä olevat

kohtaavat ennemmin tai myöhemmin vankilatuomion jos eivät poistu maasta ja harjoita toisinajatteluaan maan rajojen ulkopuolella. Julkinen keskustelu, julkiset kokoontumiset ja kritiikki hallintoa kohtaan ovat kiellettyjä Syyriassa. Yleensäkin kaikki poliittinen toiminta, jolta puuttuu hallinnon tai johtavan Ba'ath-puolueen tuki, on laitonta. Yleisestä arabialaisesta kulttuurikoodista muun muassa pukeutumisen suhteen poikkeava on vaarana joutua salaisen poliisin pidättämäksi joko paheellisen länsimaisen kulttuurin ihannoijana tai esimerkiksi saatananpalvojaksi väitettyinä. Etnisillä vähemmistöillä kuten esimerkiksi kurdeilla ei ole oikeutta harjoittaa oman kulttuuriaan saati kieltään.

Tammikuun 28. päivänä ”Damaskoksen julistus demokraattisen kansallisen muutoksen puolesta” -nimisen oppositiokoalition (Damascus Declaration for National Democratic Change) kymmenen jäsentä tuomittiin jopa viidentoista vuoden vankilatuomioihin. Joulukuun 1. päivänä ensimmäisen yleiskokouksensa Syyriassa pitänyt koalitio on julkaissut vuoden 2007 aikana kannanottoja Syyrian hallintoa, sananvapautta ja ihmisoikeustilannetta koskien. Yleiskokouksessaan he muodostivat Kansallisen neuvoston ja valitsivat puheenjohtajan sekä komiteajäsenet – vastavoimaksi Assadin hallinnolle.

Vankilaan tuomittuja aktivisteja syytettiin muun muassa hyökkäyksestä valtion arvovaltaa kohtaan, väärän tiedon julkaisemisesta, jäsenyydestä salaisessa järjestössä, jonka päämääränä on hallituksen horjuttaminen ja niin etnisten kuin rodullistenkin jännitteiden lietsomisesta. Tuomittujen joukossa oli koalition puheenjohtaja Fida al-Horani sekä pääsihteeri Akram al-Bunni. Toistakymmentä koalition jäsentä on ollut pidätettynä joulukuun alkupuolelta alkaen.

Presidentti Bashar al-Assad, joka seurasi vuonna 2000 edesmenneen isänsä Hafez al-Assadin jalanjalkia Syyrian johtajana, ei ole osoittanut halua uudistuksiin maan hallintotavassa, vaan Syyria on selvästi säilyttänyt diktatorisen hallintonsa. Joe Macaron (Arab Reform Bulletin – Carnegie Endowment, February 2008, Vol. 6, Issue 1, 6.2.2008) epäilee Syyrian opposition mahdollisuuksia muodostaa todellinen vaihtoehto Baath-puolueen yksinvalle: vaikka Yhdysvallat kohdisti aiemmin toiveita Syyrian oppositioon, on se nyt ilmiselvästi päättänyt kohdella Syyrian hajanaista oppositiota – Kansallinen pelastusrintama, Syyrian kansallinen neuvosto, Kurdipuolueet ja Uudistuspuolue (National Salvation Front, The Syrian National Council, Kurdish Parties and the Reform Party) – lähinnä ihmisoikeusasioiden puolestapuhujana. Macaron arvelee, että opposition piirissä on ollut toiveita Yhdysvaltain tukemasta Syyrian hallinnon vaihdoksesta, mutta viittaa lähteeseensä USA:n hallinnossa, jonka mukaan Yhdysvaltain lähes olemattomat taloudelliset yhteydet Syyriaan muodostavat esteen sen vaikutusvallalle Syyriassa. Opposition heikkoutena on ulkomaailman tuen puuttumisen lisäksi myös sen kannatuksen olemattomuus Syyriassa: Damaskoksen julistus -liike on Syyrian korkeasti koulutetun eliitin tukema, mutta siltä puuttuu laaja kansansuosio, mitä ilman poliittinen muutos on mahdoton. Kansansuosioon nousemista heikentää luonnollisesti syyrialaiden keskuudessa kytevä pelko siitä, että oppositiota tukiessaan joutuu salaisen poliisin kidutettavaksi tai jopa tapetuksi.

Liberaali Libanon Syyrian uhkana?

Syyrian nuoriso saa enenevässä määrin vaikutteita Internetin kautta Lännestä, ja Syyrian hallinto pyrkii rajoittamaan Internetin mahdollistamaa sananvapauden harjoittamista estämällä erilaisille keskustelufoorumisivustoille pääsyn maan rajojen sisäpuolella. Libanon on syyrialaiden länsimaisin ja liberaalein naapuri, joka muodostaa kasvavassa määrin uhan Syyrian hallinnolle juuri sananvapauden ja liberaalimman elämäntavan kautta. Libanonissa parlamenttienemmistön Maaliskuun neljästoista -nimisen puoluekoalition ja opposition Maaliskuun kahdeksas -nimellä tunnetun koalition kamppailun keskiössä on Syyrian vaikutusvalta Libanonin poliittisessa elämässä – parlamentaarinen enemmistö haluaa irtautua siitä kun taas oppositiopuolueet saavat taloudellista tukea sekä aseita Syyrian kautta pääsponsoriltaan Iranilta.

Libanonin poliittisen kriisin jatkuessa ja lähestyessä umpikujaa, ovat länsimaiset diplomaatit sekä Arabiliitto alkaneet kohdistaa huomiotaan Syyrian hallintoon ja suorasanaisesti jopa pyytäneet Syyrialta apua Libanonin tilanteen ratkaisuun. Tämä on pelottava kehityskulku enemmistössä olevien puolueiden kannalta, jotka kannattavat Libanonissa länsimaista demokratiaa, eivätkö halua Syyrian paluuta Libanoniin millään tavalla sen miehityksen päätyttyä 2005 setrivalankumouksen jälkimainingeissa. Pyytämällä Syyrialta apua, länsimaat tavallaan myöntävät Syyrialle oikeuden, pitää Libanonia etupiirinään.

Epävakaudelle ei näy loppua

Libanonin presidentinvaalikriisi on jatkunut jo viisi kuukautta ja poliittinen tilanne on kiristynyt entisestään. Myös levottomuudet etenkin Beirutin eteläisissä kaupunginosissa ja enenevässä määrin lähellä Beirutin keskusta-alueita ovat lisääntyneet tammikuun ja helmikuun aikana: levottomuuksien lietsomiseen on käytetty juoruja, joiden mukaan hallitus ja leipuriunioni olisivat nostamassa leivän hintaa, sekä maan sähkönjakelun ongelmia. Marraskuun 2007 lopulla vaikutti jo hetken siltä, että niin parlamentin enemmistö kuin oppositiokin olisivat valmiita sopimaan armeijan komentajan kenraali Michel Suleimanin presidenttiydestä. Arabiliitto, jonka pääsihteeri Amr Musa on toiminut yhtenä lukuisista ulkopuolisista neuvottelijoista muun muassa Ranskan ulkoministeri Bernard Kouchnerin ohella, esitti myös Suleimania marraskuussa 2007 vallasta poistuneen Emile Lahoudin seuraajaksi. Arabiliiton esityksen mukaan Suleimanin valinnan jälkeen muodostettavan hallituksen paikat jaettaisiin lukumäärin 10-13-7; kymmenen paikkaa oppositiolle, 13 enemmistölle ja seitsemän paikkaa presidentille. Oppositiossa olevan kristityn puolueen Vapaan isänmaallisen liikkeen johtaja Michel Aoun kuitenkin kieltäytyi Arabiliiton esityksestä tavatessaan Amr Musan 8. helmikuuta. Hän kieltäytyi myös parlamentin puhemiehen, šiialaisen Amal-puolueen Nabih Berrin esityksestä, jossa paikkajako olisi ollut 10-10-10 (oppositio-enemmistö-presidentti).

David Schenker (Counter Terrorism Blog 31.1.2008) arvioi, että Suleiman olisi menettänyt Syyrian ja sen libanonilaisten liittolaisten – Libanonin opposition – suosion. Yhdysvallat on varoittanut Hizbullahin johtamaa oppositiota kriisin pitkittymisestä sanoen ”me emme aio pysyä kädet sidottuina”. Al-Hayat -sanomalehden mukaan Yhdysvaltain Lähi-idän suhteiden apulaisulkoministeri David Welch välitti tämän viestin oppositiolle Arabiliiton pääsihteerin Amr Musan kautta.

Libanonin vuosikymmeniä jatkuneen epävakauden ytimenä on toisaalta koko Lähi-idän kriisin keskeisin ongelma, palestiinalaiskysymys, sekä toisaalta Hizbullahin olemassaolo ”valtiona valtiossa” Libanonin sisällä. Hizbullahin sanomalehden al-Intiqatin päätoimittajan Ibrahim al-Musawin mukaan Hizbullahin aseistariisuminen ei tule tapahtumaan lähiaikoina. Musawi oli paneelivieraana Beirutin Amerikkalaisen yliopiston Issam Fares- instituutin järjestämässä seminaarissa, joka käsitteli Hizbullahia. 18.1.2008. Musawin mukaan aseistariisuminen on monimutkainen asia; Hizbullah vaatii takeet puolustusstrategiasta Israelia vastaan. Hizbullah on asemahtinsa varjolla yhtäältä ainoa aseelliseen Israelin-vastaiseen vastarintaan kykenevä taho Libanonissa, mutta toisaalta se ei ole osoittanut merkkejä halukkuudestaan tulla osaksi armeijaa ja näin luopua valtiosta riippumattoman sissijärjestön luonteestaan. Vuoden 2008 alkupuolella Libanonin ja Israelin rajalla on jälleen tapahtunut erinäisiä epäselviä yhteenottoja: Hizbullah on ampunut katjusha-raketin Pohjois-Israeliin ja väittänyt Israelin armeijan ampuneen Libanonin puolella rajaa Shebaan kiistelyyn alueeseen kuuluvan Ghajarin rajakylän lähellä liikkuneen siviilimiehen. Libanonin ja Israelin viranomaisten mukaan välikohtaus liittyy todennäköisesti huumeiden salakuljetukseen eikä Israelin ja Hizbullahin välienselvittelyyn (BBC 3.2.2008).

Useiden 1990-luvulla tapahtuneiden terroristi-iskujen pääsuunnittelijaksi epäilty ja Hizbullahin hierarkiassa korkeassa asemassa ollut Imad Mughniyya sai surmansa Damaskoksessa autopommi-iskussa tiistaina 12. helmikuuta. Hizbullah julisti salamurhan toteuttajaksi Israelin ”siionistit”,

minkä johdosta Hizbullahin pääsihteeri Hassan Nasrallah julisti ystävänpäivänä 14. helmikuuta Mughniyyan Beirutissa pidettyjen hautajaisten yhteydessä maailmanlaajuisen sodan Israelille.

Israelin hallitus on kiistänyt osallisuutensa Imad Mughniyyan salamurhaan. Vastauksena Hizbullahin sodanjulistukselle Israel on siirtänyt ilmatorjuntakalustonsa Pohjois-Israelissa sijaitsevan Haifan satamakaupungin liepeille ensimmäistä kertaa sitten kesän 2006 Israelin ja Hizbullahin sodan, sekä nostanut suurlähetystöjensä turvallisuustasoja ympäri maailmaa Hizbullahin kostoiskujen pelossa.

Kyseenalaista on se, että jälleen kerran Hizbullahin Nasrallah julistaa sodan Israelille Libanonin rajojen sisäpuolella. Nasrallah vetosi sodanjulistuksessaan siihen, että Mughniyyan autopommi-isku tapahtui ”leikkikentän” ulkopuolella, toisin sanoen Libanonin rajojen ulkopuolella. Nasrallah otti lausunnossaan oikeuden määrittää Libanon alueeksi, jonka sisällä saa tapahtua poliittisia salamurhia. Libanonissa arvellaan, että mahdollisen uuden Hizbullahin ja Israelin välisen aseellisen konfliktin yhteydessä poliittinen rintama repeäisi entisestään: vaikka Libanon onkin sotatilassa Israelia vastaan, enemmistön uskotaan vastaisuudessa olevan tukematta Hizbullahia Israelia vastaan. Kesän 2006 konfliktin aikana Fuad Sinioran hallitus seiso i Hizbullahin rinnalla, vaikka Libanonissa Hizbullahia onkin sittemmin arvosteltu maan saattamisesta sotaan Israelia vastaan tuhoisin seurauksin.

Asevarustelu ja mellakat

Poliittisten puolueiden tiedetään olevan aseistautuneita jo viime vuoden keväästä alkaen mahdollisen sisäisen aseellisen konfliktin varalta. Parlamentin enemmistöön kuuluvan Progressiivisen sosialistipuolueen johtaja Walid Jumblatt nosti jännitystä sanomalla 10. helmikuuta televisioidussa julistuksessaan kannattajiensa olevan valmiita aseelliseen välienselvittelyyn, jos oppositio ja erityisesti Hizbullah sitä vaatii (Al-Jazeera (english). Jumblatt: ”Jos haluatte kaaoksen, me toivotamme sen tervetulleeksi. Jos haluatte sodan, me toivotamme sen tervetulleeksi.”). Aiemmin Jumblatt on osoittanut kritiikkinsä Hizbullahin liittolaisille Syyrialle ja Iranille, mutta osoitti tällä kertaa puheessaan ensimmäistä kertaa kritiikkinsä suoraan Hizbullahin johtajalle Hassan Nasrallahille. Jää nähtäväksi, miten oppositio reagoi Jumblattin provosointiin tällä kertaa – nostaako se kenties vaateitaan presidentinvalinnan tai tulevan hallituksen muodostuksen suhteen entisestään.

Veriset yhteenotot shiiamuslimien Amal-puolueen ja Hizbullahin sekä sunnimuslimien Tulevaisuus-puolueen välillä sekä kahakoinnit palestiinalaisleireillä niin Beirutin sisä- kuin ulkopuolellakin ovat osoitus poliittisen kriisin siirtymisestä kaduille. Yli kolmenkymmenen ihmisen haavoittuttua viikonlopun yhteenotoissa helmikuun puolivälissä, poliittisten ryhmien edustajat yhdessä Libanonin tiedustelu- ja turvallisuusviranomaisten kanssa kokoontuivat sunnuntaina 17. helmikuuta miettimään miten estää mahdolliset uudet yhteenotot.

YK:n Libanon-rikostuomioistuimen edistyminen

Haagiin perustettavaksi suunnitellun YK:n Libanon-rikostuomioistuimen valmistelut ovat meneillään. YK:n Itsenäinen kansainvälinen tutkimuskomissio (IIC) tuli alun perin Libanoniin entisen pääministerin Rafiq Haririn salamurhan seurauksena Libanonin hallituksen pyynnöstä, ja päätös rikostuomioistuimen perustamisesta seurasi tutkimuskomission tekemää suositusta. Al-Hayat -lehden haastattelussa YK:n lakiasiain apulaispääsihteeri Nicholas Michel vakuutti, että tapahtui Libanonissa ja alueella poliittisesti mitä hyvänsä, rikostuomioistuim tullaan perustamaan.

Syyrian pitkäaikainen entinen varapresidentti, Abdul-Halim Khaddam, joka on asunut maanpaossa Ranskassa erottuaan yllättäen virastaan kesäkuussa 2005, on Syyrian kärkevin kritisoi ja. Hän sanoi viimeksi libanonilaiselle Internet- uutissivustolle Now Lebanonille tammikuussa antamassaan

haastattelussa rikostuomioistuimen estämisen olevan yksi Syyrian presidentin Bashar al-Assadin prioriteeteista (www.nowlebanon.com 15.2.2008). Epäilyt, että rikostuomioistuimen lykkäystä tai sen peruuttamista yritettäisiin käyttää kauppavälineenä Libanonin poliittista sovintoa tehdessä, Michel kuittasi sanoen, että mahdollisesti kyseistä tekoa yrittävät tulevat epäonnistumaan. Hän myös korosti, ettei Libanonin mahdollisella hallituksen vaihdoksella tule olemaan mitään vaikutusta rikostuomioistuimen perustamiseen tai toimintaan. Michel näkee oikeuden tapahtumisen – niin Haririn kuin muidenkin poliittisten salamurhien suunnittelijoiden, toteuttajien ja rahoittajien tuomisen oikeuden eteen – osana maan kestävän rauhan luomista. Michel vihjasi, että tutkimuskomission uusi päätutkija, saksalaisen Detlev Mehlisin ja belgialaisen Serge Brammertzin seuraaja, kanadalainen Daniel Belmar, valmistele parhaillaan koko prosessin siirtämistä tutkimuksista kohti oikeudenkäyntiä ja syytteenpanoa.

Al-Hayatn haastattelusta ilmenee, että rikostuomioistuin on valmis käynnistettäväksi, kunhan rahoitus on täysin kunnossa ja budjetti riittää ainakin seuraaviksi kolmeksi vuodeksi. Tuomarit rikostuomioistuimeen on jo valittu, mutta heidän nimiään ei ole vielä julkistettu.

KESKI- JA ETELÄ-AASIA

Afganistan

Talven tulo marraskuussa toi perinteisen hiljaisen kauden Afganistanin taisteluihin. Edellisistä vuosista poiketen Taliban-liike on kuitenkin onnistunut pitämään yllä kuvaa pahenevasta kriisistä läpi talven. Tähän vahvistuvaan mielikuvaan syvenevästä kriisistä ovat vaikuttaneet erityisesti kourallinen hyvin näyttäviä ja tuhoisia itsemurhaiskuja. Näistä iskuista eniten kansainvälistä huomiota sai isku länsimaalaisten suosimassa hotellissa Kabuln keskustassa tammikuun 14. päivänä. Tapaus sai paljon huomiota pohjoismaissa, koska Norjan ulkoministeri Jonas Gahr Store oli majoittautuneena kyseiseen Serena-hotelliin. Suomessa tapaus nousi iltapäivälehtien otsikoihin, koska hotellissa asui suomalaispoliiseja. Itse isku osoitti poikkeuksellista kvaliteettia, koska iskuun osallistui ainakin neljä henkilöä ja toteutettu operaatio sisälsi valmisteluna konetuliasein tehdyn tuliylläköön hotellin vartioita vastaan. Tästä huolimatta isku itse ei ollut erityisen tuhoisa, vaatien ainoastaan kuuden siviilin, heidän joukossaan usean ulkomaalaisen, muun muassa norjalaisen Dagbladetin toimittajan Carsten Thomassenin hengen. Afganistanin tiedustelupalvelu NDS pidätti yhden terroristin, Salauddinin, jonka kerrottiin luopuneen viime hetkellä itsemurha-aikeistaan. NDS:n päällikön Amrullah Salehin mukaan iskun takana oli Pakistanin Miramshahissa asuva mullah Abdullah. Jane'sin arvion mukaan iskun takana oli todennäköisesti Jamaluddin Haqqanin pojan johtama verkosto. Iskuista vastuun otti talibanien puhemies Zabiullah Mujahid, mikä ei tietenkään ole missään ristiriidassa Jane'sin arvion kanssa. Isku tuomittiin kansainvälisesti, mutta mediassa huomion sai Afganistanin ”synkkenevä turvallisuustilanne”. (Wahidullah Amani: “Taliban attack Kabul hotel”, IWPR, 16.01.2008, BBC)

Helmikuussa talibanit iskivät kahdesti poikkeuksellisen laajaa tuhoa aiheuttaen. Kandaharissa (17.2.2008) arviolta sata siviiliä sai surmansa, kun itsemurhaterroristi räjäytti itsensä koiratappelua seuraavien ihmisten keskellä. Kyseessä oli verisin itsemurhaisku sitten vuoden 2001. Iskun motiivi oli pitkään spekulatioiden varassa. Taliban-hallinto oli kieltänyt valtakautenaan koiratappelut, mutta näitä oli kuitenkin harrastettu ilman vakavia seurauksia. Todennäköisempi motiivi iskulle oli paikallisen poliisi- /sotapäällikön Abdul Hakimin läsnäolo. Hänet tunnettiin kiivaana talibanien vastustajana. Kandaharin kuvernööri Asadullah Khalid syytti iskusta talibaneja, jotka eivät tästä iskusta ottaneet vastuuta, mutta piti osasyllisenä myös kanadalaisia rauhanturvaajia, jotka olivat partioineet alueella hieman ennen iskua.

Kandaharin iskua seuraavana päivänä (18.2.2008) itsemurhaterroristi yritti räjäyttää itsensä kanadalaispartion läheisyydessä Spin Boldakissa. Iskussa haavoittui kolme kanadalaissoitilasta, mutta ensisijaisesti tappiot koostuivat jälleen siviileistä. Ainakin 35 sivullisen kerrottiin kuolleen ja 27 siviilin haavoittuneen iskussa. Iskut on tulkittu länsimediassa osoituksina ISAF:n epäonnistumisesta. Afganistanin hallituksen edustajat ovat puolestaan nähneet iskut talibanien osoituksina epätoivosta. Helmikuun aikana talibanit menettivät kolme tärkeää paikalliskomentajaa Helmandissa. Mullah Naqibullahin kerrottiin saaneen surmansa taistelussa, jossa myös 25 muun talibin kerrottiin kaatuneen. Helmikuun kolmannella viikolla (18.2.2008) mullah Mateenin ja mullah Karim Aghan kerrottiin saaneen surmansa taisteluissa Baghranin piirikunnassa. Mullah Mateen toimi talibanien entisen tukialueen Musa Qalan piirikunnan hallintopäällikkönä. Sen jälkeen kun talibanit menettivät Musa Qalan Helmandissa mullah Abdul Salaamin loikkauksen jälkeen, kyseisen läänin talibanien sisäinen koheesio ja toiminta näyttävät saaneen todellisen kolauksen. Ainoat aseelliset yhteenotot ovat olleet brittijoukkojen aloittamia. Talibanien on onnistunut tuottamaan harvat britti- ja afgaanitappiot miina- ja tienvarsipommi-iskuina. Painopiste näyttääkin siirtyneen lyhyellä aikavälillä Kandahariin ja itsemurhaiskuihin. Itä-Afganistanissa, puolalaisten vastuualueella Paktiassa ja amerikkalaisten Paktikassa on havaittavissa sama tilanne: aggressiiviset vastatoimet ovat vähentäneet yhteenottoja, mutta lisänneet miina- ja tievarsipommi-iskuja.

Talibanien itsemurhaiskut ovat tehokkaasti ruokkineet länsimaiden pessimismiiä ja Afganistan -turhautumista. Sotilaallisesti iskuilla ei ole ollut merkitystä. Strategista syvyyttä iskut saavat kuitenkin joidenkin maiden päättäväisyyden kohdalla. Muun muassa Kanadassa sävyllään negatiivinen keskustelu Afganistan-operaatiosta on vellonut jo niin kauan, että Kanadan asevoimien komentaja katsoi olevansa pakotettu varoittamaan maansa poliitikkoja siitä, että maan horjuva asenne vaarantaa jo kanadalaisjoukkojen turvallisuuden ruokkimalla talibanien uskoa siihen, että itsemurhaiskuilla voidaan todella saavuttaa tuloksia. Positiivisena kontrastina toimii Norja, joka Kabulin Serana-iskun jälkeen ilmoitti pysyvänsä Afganistanissa ainakin seuraavat seitsemän vuotta ja terrori-iskujen vain vahvistavan maan päättäväisyyttä taistella terrorismia vastaan Afganistanissa.

Kansainvälisessä politiikassa Afganistan-pessimismiiä ovat alkuvuonna ruokkineet useamman kansainväliseen politiikkaan keskittyvän aivoriihen julkaisemat raportit. Täysin huomiotta on jäänyt se, että erityisesti yhdysvaltalaiset raportit ovat olleet osin sidoksissa maan presidentinvaaleihin. Erityisesti demokraattiehtokas Barak Obama on nostanut Afganistania esille korostaakseen Irakin sodan johtaneen Afganistanin operaation laiminlyömiseen. Samaan aikaan toisten raporttien voidaan katsoa palvelevan niitä tahoja, jotka toivovat toisilta mailta tiukempaa sitoutumista Afganistanin vakauttamiseen ja jälleenrakennukseen. Englantilaisen *Institute for Strategic Studiesin* (IISS) asiantuntija Christopher Lagdon puolestaan varoitti Afganistanin muuttuvan "epäonnistuneeksi valtioksi" (failed state), jos ISAF ei pian saavuta menestystä. Lagdonin mukaan kriittinen kipukysymys koskee juuri toisten maiden haluttomuutta lähettää lisäjoukkoja Afganistaniin. Asia nousi esille Naton huippukokouksessa Liettuassa Yhdysvaltojen kehottaessa erityisesti Saksaa kantamaan vastuunsa Afganistanissa. Saksa on itsepäisesti kieltäytynyt laajentamasta toimintaansa Afganistanin eteläosiin, mutta on taipunut ottamaan vastuun RC-N:n QRF:n muodostamisesta, markkinoiden tämän päätöksen suurena myönnytyksenä Natolle. Ennen Saksaa kyseistä tehtävää vastasi Norja. Yhdysvallat on joutunut taipumaan liittolaistensa haluttomuuteen ja on lähettänyt 3500 merijalkaväen sotilasta Afganistanin eteläosiin.

Yhteistä aivoriihien raporteille on ollut huoli siitä, ettei presidentti Hamid Karzain hallituksen vaikutusvalta ulotu koko maahan. Yhdysvaltojen tiedustelupäällikkö Mike McConnell arvioi Yhdysvaltojen senaatille, että presidentti Karzain hallitus kontrolloi ainoastaan noin 30 % Afganistanista, talibanien hallitessa 10 %:a lopun 60 %:n ollessa heimojen hallinnassa. Afganistanin hallitus on puolestaan kiistänyt nämä arviot. Presidentti Karzain hallituksen edustajat

ovat täysin oikein viitanneet siihen, ettei se, että jotkut alueet ovat heimojen vastuulla, tarkoita automaattisesti sitä, ettei hallituksella olisi niissä vaikutusvaltaa. Ongelmana tosin säilyy se, että pitkälti kansainvälisen huomion ulkopuolella talibanit aktiivisesti pyrkivät salamurhin ja terrorin avuin heikentämään perinteisiä heimorakenteita.

Kansainväliset raportit ovat kiinnittäneet huomiota myös jälleenrakennuksen hitauteen, länsimaiden toimijoiden keskinäisten toimien koheesion puutteeseen ja Afganistanin omien turvallisuusvoimien, erityisen poliisivoimien kouluttamisen tehottomuuteen. Afganistanin sisäisten ongelmien ohella syynä maan ongelmiin on pidetty Pakistanin heimoalueiden syvenevää epävakautta. Kenraaliluutnantti Michael Maplesin mukaan ”Pakistanin armeijaa ei ole koulutettu vastavallankumoukselliseen sodankäyntiin”. Kenraaliluutnantti Maplesin arvion mukaan tulee kestämään pari vuotta, ennen kuin Pakistan on sotilaallisesti valmis haastamaan maan omat talibanit.

Samaan aikaan presidentti Karzai on useampaan otteeseen tuonut esille tyytymättömyytensä länsimaiden toimia kohtaan. (BBC News 7.2.2008, 6.2.2008) Tämä tyytymättömyys on johtanut erityisesti Iso-Britanniassa järkytykseen. Presidentti Karzain kommenttien taustalla lienee aidon huolestumisen lisäksi myös sisäpoliittisia tekijöitä. Ensi vuoden presidentinvaalit ovat lähestymässä ja presidentin Karzain etujen mukaista on näyttäytyä itsenäisenä toimijana, joka ei kavahda ulkomaalaisten toimijoiden arvostelua.

Mielenkiintoisena sisäpoliittisena tapahtumana nostettakoon esille Afganistanin syyttäjävirston ilmoitus nostaa syyte ”Pohjoisen sotaherraa” Abdul Rashid Dostumia vastaan ja erottaa tämä hallituksesta. Dostumia, joka pitää käytännössä seremoniallista virkaa Afganistanin asevoimissa, syytetään siitä, että Dostum miehineen kaappasi ja pahoinpiteli Dostumin entisen neuvonantajan ja nykyisen kilpailijan Akbar Bain helmikuun 3. päivänä. Tapausta edelsi Dostumin ja Bain välirikko viime vuonna, jonka taustalla ovat Dostumin johtaman, pääosin uzbekkien kannattaman Junbesh-i-Milli-puoleen sisäiset jännitteet. Pitkäaikainen puolueen jäsen ja puolueen turkmeeni-siiven johtohahmo Akbar Bai on syyttänyt Dostumia turkmeenien vainoamisesta ja salamurhaamisesta. Akbar Bain, tämän pojan ja kahden henkivartijan kaappaus johti kireään piiritystilanteeseen Kabulissa, joka laukesi vasta, kun Dostum suostui siihen, että häntä kuulustellaan tapaukseen liittyen. Tilanteen lauettua Dostum kuitenkin kieltäytyi avustamasta syyttäjänlaitosta. Valtiosyyttäjä Sabetin kerrotaan haastaneen kaksi muuta Dostumin liittolaisena tunnettua parlamentaarikkoo kuulusteluihin. Dostum on nyt kiistänyt osallisuutensa kaappaukseen ja väittää kuululleensa koko asiasta vasta mediasta. Dostum on puolestaan vaatinut presidentti Karzaita perumaan erottamisena hallituksesta. (NYT, 4.2.08, BBC News 19.2.08)

Presidentti Karzaille tilanne on vaikea, sillä Dostumilla on edelleen vaikutusvaltaa maan pohjoisosissa. Todennäköistä on, että kulissien takana valtiosyyttäjä Sabet, presidentti Karzai ja Dostum tulevat sopimaan asian, sillä kaikkien tahojen etuna on asian ratkaiseminen hiljaisuudessa. Presidentti Karzai halunnee välttää ongelmat maan pohjoisosissa, Dostum leimautumisen nykyistä suuremmaksi häiriköksi ja valtiosyyttäjä Sabet säästää oikeuslaitoksen uudelta kasvojen menetykseltä.

Suomessa keskustelu Afganistanin operaatiosta on hieman vilkastunut. Keskustelun taso on kuitenkin ollut valitettavan sekavaa. MTV3:lle haastattelun antaneen, korkea-arvoiseksi ammattiupseeriksi luonnehdittu nimettömänä pysytellyt henkilö on kertonut Puolustusvoimien sisällä olevan tyytymättömyyttä operaation johtamiseen ja tavoitteiden sekavuuteen. Hänen mukaansa syy vaikeuksiin on eri kansallisuuksien väliset erot toimintatavoissa ja ongelmien syntyneen suomalaisten toiminnan muututtua jälleenrakennuksesta tarkkailutyöhön (MTV3, 9.3.08). Täysin asian vierestä uutista kommentoi UTVA:n puheenjohtaja Pertti Salolainen. Hänen

mukaansa yksi kipukysymys Afganistanissa on se, etteivät afgaanit näe eroa sotilas- ja siviilitoimijoiden välillä, mikä vaikeuttaa siviilitoimijoiden työtä. Arvoituksena säilyy se, mitä Salolainen ajoi takaa kommentillaan. Naton ja ulkomaalaisten kommentaattoreiden keskuudessa keskeisimpänä ongelmana on pidetty päinvastoin sitä, että siviilipuolen jälleenrakennustahti on laahannut perässä, eikä synergiaetua sotilas- ja siviilipuolien välillä ole saavutettu. Suomen ja Norjan yhteistä PRT:ia Faryabissa pidettiin vielä viime vuonna loistoexamplesimerkkinä sotilas- ja siviilipuolen yhteistyöstä. Salolaisen mainitsema kipupiste on Afganistanin tapauksessa lähinnä filosofinen, josta erityisesti Oxfam ja Punainen risti ovat olleet huolissaan. Siviilitoimijoiden ollessa haluttomia jälleenrakennustyöhön turvallisuustilanteen vuoksi, ei muita vaihtoehtoja ole, kuin PRT-konseptin käyttö, jossa sotilaat turvaavat, ja siviilikomponentti jälleenrakentaa. MTV3:n haastatteleman syväkurkun kommentti siitä, että toiminta on muuttunut sekavaksi painopisteen siirron myötä ja lahjusskandaalin olevan tästä seuraus, on niin ikään vaikeasti nieltävä. Lahjusskandaali tapahtui nimenomaan ”jälleenrakennuspuolella” Kabulissa, ei MOT-toiminnan yhteydessä Pohjois-Afganistanissa.

Sen sijaan positiivisena kommenttina voidaan pitää eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kehotusta parantaa ulko-, sisä-, ja puolustusministeriöiden sekä kansalaisjärjestöjen välistä yhteistyötä. (STT 5.3.2008) Käsittämätöntä onkin, ettei Suomella ole pysyvää suurlähettilästä maassa, johon kuitenkin on päätetty lähettää sata suomalaissotilasta. Ehdotettu Afganistan -seurantaryhmä olisi sinänsä toteutuessaan positiivinen uudistus, mutta sen edellytyksenä tulisi olla selvä visio siitä, mitä Afganistanissa tarvitaan, mitä Suomi voi ja haluaa siellä tehdä sekä varauksellinen suhtautuminen median lyhytjäteiseen Afganistan-uutisointiin. Tällaista yksisilmäisyyden vastapainoksi tarvitaan afgaaniääniä. Positiivinen ensiaskel tähän suuntaan oli Afganistanin ulkoministerin Spantan vierailu Suomessa (28.2.-29.2.2008) ja kaksi keskustelutilaisuutta, toinen PLM:n ja toinen UPI:n järjestämä, jotka antoivat ulkoministeri Spantalle ja Afganistan-asiantuntijoille tilaisuuden vastata median synkkään Afganistan-uutisointiin analyttisemmällä tiedolla.

Pakistan

Pakistanissa järjestettiin parlamenttivaalit 18.2.2008 presidentti Musharrafin vakuutusten mukaisesti sikäläisiin perinteisiin nähden suhteellisen moitteettomasti. Pelättyä terroristijärjestöjen toiminnan eskalaatiota ei tapahtunut ja radikaali-islamistien terroristi-iskut jäivät joihinkin yksittäisiin iskuihin. Merkittävin vaaleihin yhdistettävistä terrori-iskuista oli PPP:n vaalitulaisuudessa Parachinarissa NWFP:ssa tapahtunut itsemurhaisku, joka vaati ainakin 37 PPP -puolueen kannattajan hengen. Vaalien suhteellinen vapaus ja länsimedian ennakoiman terroristisen eskalaation poisjäänti yllätti monet. Ennen vaaleja presidentti Musharraf oli Euroopan kiertueellaan luvannut vaalien tulevan olemaan vapaat, mutta monikaan kommentaattori ei halunnut tähän uskoa. Verrattuna Venäjän presidentinvaaleihin, Pakistanin parlamenttivaalit olivat demokratian riemuvoitto.

Vaalien voittaja oli odotetusti Pakistanin kansanpuolue PPP. Se voitti vaalit, mutta ei saanut ehdotonta enemmistöä äänistä. Tämä oli hienoinen pettymys monille länsimaalaisille murhatun Benazir Bhutton ihailijoille. Useampi kommentaattori näytti unohtavan, ettei Bhutto ollut ainoastaan ihailtu, vaan myös hyvin ristiriitainen poliitikko. Hänen leskimiehensä ja poliittinen manttelinperijä Asif Ali Zardaria on pidetty Pakistanin politiikan ”mustana Pekkana”. Useiden ulkomaalaisten toimittajien ja kommentaattoreiden silmissä Pakistanin vaalit olivat selvä testi presidentti Musharrafin suosiosta. Toimittajat kiirehtivät kyselemään vaalituloksen selvittyä, eikö Musharrafin tulisi nyt erota. Vaalivoittaja Asif Ali Zardari on useaan otteeseen sen sijaan ilmoittanut olevansa valmis yhteistyöhön presidentti Musharrafin kanssa. Tiukempaa linjaa on sen sijaan vetänyt Nawaz Sharif, joka on kehottanut presidenttiä kunnioittamaan ”kansan ääntä”.

Vaalituloksen jälkeen Pakistanin parlamentti jakautuu karkeasti siten, että kolmannes (34 % paikoista) on PPP:n hallussa, kolmannes islamistien hallussa (Sharifin puolueella 25 %) ja kolmannes muiden poliittisten yhteenliittymien ja puolueiden hallussa, josta löytyy tukea myös Musharrafille (ainakin 15 %). Suurin osa kansasta ei vaivautunut äänestämään, joten seuraavissa vaaleissa voimasuhteet voivat jälleen vaihtua hieman, mutta kaikissa oloissa kansakunnan eheyttäminen edellyttää koalitionhallitusta. PPP:lle ei välttämättä ollut hyväksi, että se joutui tehtävän eteen näin selvällä voitolla ilman pitkäaikaista johtajaansa Benazir Bhuttoa. Murhatun Bhutton talousrikoksista vankilassa istunut leskimies Asif Ali Zardari ja ulkomailla opiskeleva poika tuskin kykenevät vastaanottamaan pääministerin tehtävää ja suoriutumaan siitä kunnialla. Zardari ja PPP:n arkkiviholliset PML-N:n Nawaz Sharif sopivat 9.3.2008 puolueidensa muodostavan yhteishallituksen. Onkin mielenkiintoista nähdä, tyytyykö Sharif junioripartnerin rooliin. Sharif ilmoitti ennen liittoa PPP:n kanssa, ettei hänellä ole mitään muuta ehtoa hallitusyhteistyölle kuin Musharrafin syrjäyttäminen kumoamalla perustuslaki. PPP joutuu siis harkitsemaan, kannattaako sen tyydyttää Sharifin kostonhimoa ja voiko se sen jälkeen pidätellä tämän vallanhimoa ajamatta maata todelliseen poliittiseen kriisiin.

Sharif menestyi vaaleissa kokoamalla tuekseen islamistit. Itse vaaleissa viisi vuotta sitten varsin hyvin menestyneet islamistipuolueet eivät onnistuneet uusimaan voittoa. Menestyksen keihäänkärjeksi jäi Sharifin menestys. Tämä on vaalien jälkeen jatkanut islamistitukijoidensa liehittelyä, korostaen, että Pakistanin tulee taistella terrorismia vastaan neuvotteluteitse tavoitteenaan kansallinen yhtenäisyys eikä asein Yhdysvaltojen intressien vuoksi. Mielenkiintoista tulee olemaan myös se, miten PPP:n sekularistinen ja PML-N:n islamistinen maailmankatsomus ovat sovittavissa yhteen ja miten tämä tulee heijastumaan hallituksen suhteeseen presidentti Musharrafiin ja terrorisminvastaiseen taisteluun.

Yhdysvallat puolestaan on esittänyt huolensa terrorisminvastaisen sodan tulevaisuusnäkymistä Pakistanissa. The New York Times uutisoi (22.2.2008) CIA:n miehittämättömien Predator-tiedustelulentojen ja -ohjusiskujen olevan jo vaarassa vaalituloksen vuoksi. Tämä siitä huolimatta, että Yhdysvaltojen onnistui surmata keskeinen al-Qaidan johtohahmo Abu Laith al-Libi helmikuun 2. päivänä tehdyssä ohjusiskussa lähellä Mir Alia, Pohjois-Waziristanissa. Isku sai jatkoa 28.2.2008, kun Kaloshan kylässä Etelä-Waziristanissa 12 radikaali-islamistia sai surmansa, heidän joukossaan paikallisviranomaisten mukaan ainakin neljä ”arabia”, kaksi ”turkmeenia” ja kaksi pakistanilaista ”Punjabin talibania”. New York Timesin mukaan surmatut kuuluivat pieneen al-Qaidan yhteyksissä olevaan ääriryhmään nimeltä ”Abu Hamza”. (BBC 28.2.2008, NYT 29.2.2008)

Vaalit eivät ole rauhoittaneet heimoalueita. Pakistanin talibanit tosin tarjosivat sekä rauhanneuvotteluja että uhkauksia vaalit voittaneille puolueille. Heimoalueella itsemurhaiskut kylvivät helmi-maaliskuun aikana kuolemaa useaan otteeseen. Erityisen verinen ja merkillepantava oli 2.3.2008 tapahtunut itsemurhaisku Darra Adam Khelissa, jossa surmansa sai vähintään 40 ihmistä ja lähes sata haavoittui. Iskun suuren uhriluvun rinnalla merkillepantavaa oli iskun kohde. Darra Adam Kheliin olivat kokoontuneet NWFP:n alueen viiden merkittävimmän heimon heimovanhimmat, jotka neuvottelivat alueen rauhoittamisesta väkivallan kierteestä. Kokouksen pääteemana oli alueen vakauttaminen heimovoimin ja ulkomaalaisten tukemien ”Pakistanin talibanien” vaikutusvallan rajoittaminen. Kokouksessa oli keskusteltu myös siitä, miten niitä rangaistaisiin, jotka tukisivat radikaali-islamisteja tai piilottelisivat terroristeja.

Silminnäkijöiden mukaan itsemurhaterroristi oli paikallinen nuorukainen. Darra Adam Khelin isku voidaan nähdä sekä iskuna alueen heimojen vaikutusvaltaa vastaan sekä alueen nuorten (jotka muodostavat merkittävän osan ”Pakistanin talibanien” kannattajista) tyytymättömyyden osoituksena

perinteisiä hierarkioita kohtaan. Kummassakin tapauksessa iskun takana on nähtävissä al-Qaidan ajattelu- ja toimintatavan vaikutus.

Vain pari päivää aikaisemmin 29.2.2008 Swatin laaksossa tehtiin niin ikään tuhoisa itsemurhaisku, joka surmasi 35 ja haavoitti 60 siviiliä. Erityisen hirveänä iskua pidettiin siksi, että se kohdistui hautajaissaattueeseen, joka oli kuljettamassa vain pari tuntia aikaisemmin kuollutta, niin ikään itsemurhaiskussa kaatunutta poliisia haudan lepoon. Iskun motiivina lienee ollut yritys levittää kauhua turvallisuusvoimien jäsenien perheiden pariin, sekä syventää alueen turvallisuusvoimien raportoitua taisteluväsymystä.

Iskut Pakistanin armeijaa vastaan ovat jatkuneet myös heimoalueiden ulkopuolella. Lahoressa Pakistanin laivastoakatemiaa vastaan tehdyssä iskussa 4.3.2008 kuoli ainakin 7 henkilöä 19 haavoittuessa. Rawalpindissa itsemurhaterroristin onnistui surmata (25.2.2008) toistaiseksi korkearvoisin Pakistanin asevoimien edustaja, Pakistanin asevoimien lääkintäjoukkojen kenraaliluutnantti Mushtaq Baig. Tätä ennen, niin ikään Rawalpindissä tehdyssä itsemurhaiskussa (4.2.2008) armeijan bussia vastaan surmansa sai kuusi henkilöä. Oppositio poliitikko Benazir Bhuttoa vastaan (27.12.2007) tehdyn itsemurhaiskun yhteydessä useat kommentaattorit epäilivät terroristien kykyä tehdä iskuja tarkkaan vartioidussa Rawalpindissä, nähden näin Bhutton salamurhan takana maan armeijan ja tiedustelupalvelu ISI:n ”piilotetun käden”.

ITÄ- JA KAAKKOIS-AASIA

Kiina

Helmikuun puolivälissä, (19.2.2008) Kiinan viestimet uutisoivat poliisin menestyksestä taistelussa islamistisia separatisteja vastaan maan luoteismaakunnassa Xinjiangissa. Maakunnan paikallisviranomaisten edustaja kertoi tiedotustilaisuudessa Urumqissa jo 27.1.2008 tapahtuneesta poliisioperaatiosta, jossa surmansa sai 2 terroristia. Operaation yhteydessä turvallisuusvoimat pidättivät 15 henkilöä. Lisäksi viisi poliisia haavoittui operaation yhteydessä terroristiepäiltyjen vastustaessa pidätystä kotitekoisten käsikranaattien avulla. Viranomaisten mukaan pidätetyt kuuluivat Itä-Turkestanin Islamilaiseen Liikkeeseen (ETIM). Kiina on väittänyt ETIM:n ajavan islamilaisen valtion perustamista, joka käsittäisi Xinjiangin maakunnan lisäksi osia Kirgisiasta, Kazakstanista ja Uzbekistanista. Tiedotustilaisuuden yhteydessä Kiinan poliisi ilmoitti tekevänsä kaikkensa estääkseen mahdolliset separatististen islamistien terrori-iskut kesän olympialaisiin. Lähes tasan vuotta aikaisemmin, tammikuussa 2007, Xinjiangin poliisi ilmoitti tuhonneensa terroristien harjoitusleirin, surmanneensa 18 ja pidättäneensä 17 terroristia. (Ks. Katsauksemme 01/07)

Lukuun ottamatta sveitsiläistä laatulehteä *Neue Zürcher Zeitungia*, joka huomioi uutisen 20.2.2008, harva eurooppalainen tai yhdysvaltalainen lehti uutisoi tapausta. Asia muuttui maaliskuussa, kun Kiinan virallinen uutistoimisto Xinhua uutisoi 9.3.2008 Kiinan turvallisuusvoimien estäneen terrorihankkeen, jonka kohteet olivat ensikesän olympialaiset. Tammikuussa surmatut terroristiepäillyt olivat uutisen mukaan suunnitelleet iskua olympialaisiin. Xinjiangin kommunistisen puolueen puheenjohtajan ja maakunnan kuvernöörin Wang Lequanin mukaan: ”Ilmiselvästi terroristien kohteena olivat olympialaiset. Elokuun olympialaiset ovat suur tapahtuma, mutta aina on niitä, jotka suunnittelevat sabotaasia, se ei ole mikään salaisuus. Näitä terroristeja, sabotöörejä ja seksessionisteja vastaan on taisteltava päättäväisesti, kuuluivatpa he mihin etniseen ryhmään tahansa”. Kuvernööri Lequanin mukaan nämä ”pahuuden voimat” yrittävät hämätä maailmaa ”etnisyyden” ja ”uskonnon” varjolla. Samalla Lequan lupasi hallituksen omaksuvan ensi-iskun periaatteen ”kolmea pahuuden voimaa” vastaan, joiksi Kiinassa mielletään terroristien lisäksi

”separatistit” ja ”muut ekstremistit”. Pääuutisen ohella Xinhua uutisoi Kiinan poliisin onnistuneen torjumaan toisen terrorihankkeen matkustajalentokonetta vastaan. Kuvernööri Lequanin mukaan China Southern -lentoyhtiön kone teki hätälaskun perjantaina, kun koneen miehistö esti yrityksen ”aiheuttaa ilmakatastrofi”. Lentokone teki hätälaskun Lanzhouhun, Kiinan luoteisosissa sijaitsevan Gansun maakunnan pääkaupunkiin. Kone oli lähtenyt Urumqista, Xinjiangin autonomiselta alueelta kohti Pekingiä. Helsingin Sanomat uutisoivat Kiinan terroriuutisista höystäen niitä viittaamalla Xinjiangin sijaintiin Afganistanin ja Pakistanin rajanaapurustossa ja alueen mittaviin öljyvaroihin sekä lainaamalla ”itsekin uiguuri” kuvernööri Lequanin vakuuttelua, ettei ”separatisteilla ole merkittävästi kannatusta”. NZZ totesi sen sijaan omassa uutisoinnissaan, että Kiinassa raja ”terrorismin” ja normaalien autonomiavaateiden välillä on Pekingin toimesta vesitetty. Kiinan ilmoitukset menestyksistä taistelussa terroristeja vastaan ei voida useinkaan vahvistaa riippumattomista lähteistä ja useiden ihmisoikeusjärjestöjen mukaan Kiina käyttää ”terrorismin vastaista sotaa” legitimoidakseen kovat otteet kaikkia autonomiavaatimusten kannattajia ja esittäjiä vastaan. Pekingin johto pelkää autonomiavaatimusten kiihtyessä uhkaavaan akuutisti Kiinan yhtenäisyyttä. (NZZ 20.2.08, Xinhua 9.3.08, Helsingin Sanomat 10.3.08)

Xinjiangia koskevassa akateemisessa tutkimuskirjallisuudessa on kiinnitetty huomiota Xinjiangin kysymyksen kansainvälistymiseen. Washingtonin Georgetownin yliopiston professori James A. Millward on käsitellyt Xinjiangin nousua kansainvälisiin otsikoihin erityisen vaikuttavasti kirjassaan ”*Eurasian Crossroads. A History of Xinjiang*” (C. Hurst & Co, 2007). Professori Millwardin mukaan uutiset uiguurien separatismista moninkertaistuivat englanninkielisissä viestimissä 1990-luvun aikana. Syitä tähän oli useita. Kansainvälispoliittisen tilanteen muutokset, matkailun lisääntyminen, ”tiedon demokratisoituminen” Internetin kautta sekä vuosien 1990-1997 välillä tapahtuneet väkivallanteot Xinjiangin alueella saivat kansainvälisen median huomioimaan alueen tapahtumia. Tämä Xinjiangin nousuminen maailman tietoisuuteen on Millwardin mukaan valitettavan usein tapahtunut ”huntingtonilaisten lasien” kautta, ja Xinjiangin levottomuudet on nähty osoituksena ”kulttuurien [uiguurien islamilaisen ja kiinalaisen] yhteentörmäyksestä”. Kiinan johto on osannut omasta puolestaan käyttää mediaa korvatakseen itsenäisyysmielisten historiallisen kerronnan omalla versiollaan. 1980-luvun ”pan-turkkilaisuuden” ja ”pan-islamilaisuuden” tuomitseminen muuttui 2000-luvun alussa ”Itä-Turkestanin terroristiorganisaatiolla” ja al-Qaidayhteyksillä pelotteluksi. Syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen Kiinan johto käänsi Millwardin mukaan linjansa Xinjiangin separatismista ”päälaelleen”: Ennen vuotta 2001 Xinjiangin jännitteistä pyrittiin vaikenemaan ja sivuttamaan mahdolliset huonot uutiset levittämällä propagandaa siitä, miten kiitollisia uiguurit olivat keskusvallan kehitysohjelmista ja elintasonsa noususta, samalla kun kaikki levottomuudet nähtiin ”ulkopuolisten toimijoiden”, milloin ulkomailla elävien uiguuridissidenttien tai CIA:n aikaansaannoksina. Syyskuun 11. päivien iskujen jälkeen Xinjiangin väkivaltaisuuksia ryhdyttiinkin liioittelemaan ja yhdistämään ne kansainvälisen radikaali-islamistiseen uhkaan. Tätä muutosta kuvastaa hyvin Millwardin mukaan Kiinan hallituksen retoriikka. Ennen vuotta 2001 Kiinan virallisissa kannanotoissa ei viitattu ”Itä-Turkestantiin” tai käytetty edes sanaa ”terrorismi”. Käsi kädessä tämän muutoksen kanssa Kiina ryhtyi ajamaan Itä-Turkestanin Islamilaisen Liikkeen (ETIM) kansainvälistä tunnustamista terroristiliikkeeksi. YK omaksuikin liikkeen omaan terroristijärjestöjen listaansa vuonna 2002. Tätä ETIM:n tunnustamista terroristiliikkeeksi edelsi kaikkien Xinjiangissa tapahtuneiden väkivaltaisuuksien ja levottomuuksien yhdistäminen ETIM:n teoiksi. Professori Millwardin mukaan ETIM:n olemassaoloon on asiantuntijapiireissä suhtauduttu hyvin epäilevästi, onpa ryhmää pidetty jopa Kiinan tiedustelupalveluiden ”False Flag”-operaationakin. Kansainväliseen mediaan yksinkertainen, al-Qaidaan yhteyksissä olevan yhden terroristiryhmän narratiivi, on kuitenkin uponnut hyvin. Professori Millwardin mukaan todellisempi analyysi Xinjiangin levottomuuksista ja mahdollisesta radikaali-islamistisesta liikehdinnästä osoittaisi, ettei kyseessä ole yhden organisaation johtama liike tai edes ylipäättänsä ”terrorismia.”

Vaikka ei ole täysin poissuljettua, etteikö Xinjiangin 8 miljoonan uiguurin parista löytyisi kourallista radikaali-islamisteja, jotka mahdollisesti haluaisivat mainetta iskemällä olympialaisia vastaan tai jotka toimisivat al-Qaidan toimeksiannosta, on Kiinan maaliskuiseen ilmoitukseen syytä suhtautua hyvin varauksellisesti. Kiinan näkökulmasta uiguurien ja mahdollisesti tiibetiläisten mustamaalaaminen ennen olympialaisia on tehokas keino siirtää huomio pois kyseisten kansojen legitiimeistä autonomia- ja itsenäisyysvaatimuksista näin ennen kansainvälisen huomion keskittymistä maan kotikisoihin. Nähtäväksi jää, toteuttaako Kiina ennaltaehkäiseviä kurinpalautuksia muita mahdollisia kesäkisojen ”pilaajia”, kuten ihmisoikeus- ja ympäristöaktivisteja, uiguuri- ja Tiibet-aktivisteja sekä Falung Gong-lahkon jäseniä vastaan. (Tekstissä lainattu: James A. Millward: *“Eurasian Crossroads. A History of Xinjiang”*, C. Hurst & Co, Lontoo 2007. Erityisesti sivut 322-341.)

Singapore

Singaporessa käynnistyi helmikuun 27. päivänä suurin turvallisuusjoukkojen toteuttama operaatio sitten maan itsenäistymisen, kun terroristijärjestö Jamaa al-Islamiyan paikallisjohtajan 47-vuotiaan Mas Selamat bin Kastarin onnistui paeta erityisvankilasta vessan kautta. Tuhannet turvallisuusvoimat, mukaan lukien armeijan yksiköitä ja gurkhia, osallistui Kastarin etsintöihin. Täysin käsittämättömältä tuntuu, miten Kastarin onnistui paeta jalkarautoissa turvallisuusvoimien ulottumattomiin. Kastaria pidetään Singaporen Changia vastaan suunnitellun terrorihankkeen pääarkkitehtina. Jamaa al-Islamiyyan Singaporen solu suunnitteli lentokoneen kaappaamista ja sen ohjaamista lentokenttärakennuksia päin. Terrorihanke paljastui kuitenkin vuoden 2001 joulukuussa. Turvallisuusvoimien onnistui vangita iskua suunnitelleen solun 13 jäsentä. Kastarin onnistui kuitenkin paeta ulkomaille. Hänet pidätettiin Indonesiassa vuonna 2003, mutta hänen onnistui paeta uudestaan. Vuoden 2006 helmikuussa Indonesian turvallisuusvoimat pidättivät hänet uudestaan ja luovuttivat Singaporeen. Kastarin kerrotaan kuuluneen Jamaa al-Islamiyyan ja al-Qaidan Kaakkois-Aasian siiven sotilaskomentajan Riduan Isamuddinin alias Hambalin lähipiiriin. (NZZ 29.2.08, NYT 28.2.08)

AFRIKKA

Kenia

Keniassa on puhjennut maan koko itsenäisyyden ajan vaikein poliittinen kriisi ja väkivaltainen konflikti. Kenia itsenäistyi 12. joulukuuta vuonna 1963. Joulukuun 30. päivän 2007 presidenttivaalien jälkeen presidentti Mwai Kibaki julisti itsensä epäselvissä olosuhteissa vaalien voittajaksi ja ilmoitti aloittavansa toisen kautensa suunnitellusti. Oppositio piti vaaleja epärehellisinä ja niiden jälkeisissä välienselvittelyissä on kuollut noin 1500 ihmistä ja ainakin 300 000 (eri arvioiden mukaan jopa 600 000) ihmistä on joutunut jättämään kotinsa taloudellisesti, poliittisesti ja etnisesti motivoituneen väkivallan tieltä. Jo vuosikautia kyteneet rakenteelliset ongelmat kuten maanomistus- ja käyttöoikeuskysymykset, perustuslain uudistustarpeet, presidentin laajat valtaoikeudet, vaalikomission uudistaminen, työttömyys (erityisesti nuorisotyöttömyys) ja eri yhteiskuntaluokkien ja heimojen välinen suuri eriarvoisuus ovat tässä yhteydessä nousseet väkivaltaisten yhteenottojen syiksi.

Opposition pääpuolueen ODM:n (Oranssi Demokraattinen Liike) kannattajat lähtivät kaduille osoittamaan mieltä, mellakoimaan ja kostamaan presidenttiyden ryöstöä. ODM puolueen johtaja Raila Odinga ja hänen kannattajat kohdistivat vihansa kikuju ja kisii yhteisöihin, joiden nähdään olevan lojaaleja presidentti Kibakille. Etnisyyksien välillä on ollut köyhässä maassa kitkaa jo pitkään ja poliittinen legitimitetti pohjautuu pitkälti heimon suosimiseen. Maan turvallisuusjoukot

vastasivat opposition kansannousuun voimankäytöllä, joka riistäytyi käsistä. Siitä lähtien maassa on käyty taisteluja ja erityisesti maan länsiosissa sekä muualla maassa on suoritettu massiivisia siviilien karkotusoperaatioita sekä opposition kannattajien että hallituksen toimesta.

Opposition kannattajat rakensivat tiesulkuja lännessä estääkseen Ugandan, Burundin, Ruandan ja eteläisen Sudanin tavaraliikennettä. Suuren hautavajoaman alueella läntisessä Keniassa on suoritettu organisoituja etnisiä puhdistusoperaatioita ja ajettu tuhansittain ihmisiä pakosalle. Jousipyssyyn ja viidakkoveitsin varustautuneet kalenjinit esimerkiksi hyökkäilevät edelleen kikujuiden kimppuun verisesti ja karkottavat näitä mailta joiden he katsovat kuuluvan itselleen. Kikujut ovat sanoneet kalenjien pyrkivän suorittamaan loppuun työn, jonka he aloittivat vuonna 1992. Tuolloin maassa pidettiin ensimmäiset monipuoluevaalit, ja kalenjit pyrkivät tyhjentämään äänestysalueita kikujheimon jäsenistä. Kalenjien aseelliset ryhmittymät ovat melko hyvin organisoituja ja ne noudattavat heimonsa poliittisen johdon käskyjä. Myös kikujuiden vastaiskuissa on havaittu järjestäytyneisyyttä.

Maahan yritetään saada rauhaa afrikkalaisin keinoin. YK:n entinen pääsihteeri Kofi Annan välittää Afrikan unionin valtuuttamia neuvotteluita Keniassa, yhteistyössä välitystiimin kanssa, joka koostuu kokeneista afrikkalaisjohtajista. Neuvottelut ovat edenneet Odingan ja Kibakin välillä ja he allekirjoittivat rauhansopimuksen 28. päivänä helmikuuta. Osapuolet ovat saavuttaneet poliittisen siirtymävaiheen, jonka yhteydessä on määrä muodostaa koalitionhallitus, joka edustaisi parlamentin poliittisia voimasuhteita. Sopimuksen uskotaan johtavan uusiin presidentinvaaleihin kahden vuoden päästä. Sopimuksen mukaan maahan perustetaan pääministerin virka. Pääministeri valvoisi hallitusta. Presidentti Kibaki on suostunut pääministerin tehtävän perustamiseen, muttei perustuslain muutoksiin. Tämä on ymmärrettävää hänen näkökulmastaan, sillä nykyisellään Kenian presidentillä on suuri valta, mukaan lukien lähes rajoittamaton oikeus julkisiin varoihin. Osapuolet ovat myös keskustelleet reformiagendasta, muun muassa oikeusjärjestelmän reformista ja totuuskomission perustamisesta. Maan yleistilanne on viime viikkoina rauhoittunut, mutta saavutetun sopimuksen implementoinnin jälkeen vasta nähdään miten tämä vaikuttaa tilanteen rauhoittumiseen pidemmällä aikajänteellä. Vielä pari päivää ennen sopimuksen allekirjoittamista Odinga uhkasi kannustaa ihmiset kaduille, mutta sopimus saavutettiin yllättäen. International Crisis Groupin (ICG) arvion mukaan sopimus pelkää Odingan ja Kibakin välillä ei riitä tilanteen vakauttamiseen. Toisaalta ICG:n arviot koko sopimuksen toteutumisen mahdollisuuksista olivat niin ikään pessimistisiä, mutta toisin näytti käyneen siinäkin.

ICG:n raportteihin sen enempää kantaa ottamatta on muistettava, että poliittisesti motivoitunut väkivalta on merkittävin tekijä Kenian kriisissä. Kannustimien poistaminen poliittiselta väkivallalta on ensimmäinen oikea askel kohti pysyvää rauhaa. Toistaiseksi on hyvin vaikea arvioida minkälainen etninen jännite ja kostonkierre kansan pariin menneistä kahdesta kuukaudesta on aiheutunut. Yleinen arvio valtioiden taloudellisen ahdingon ja konfliktiherkkyiden erottamattomasta suhteesta pätee myös Kenian tapauksessa. Ennen kuin Kenian poliittinen johto todenteolla tarttuu taloudellisiin haasteisiin, ei maahan voida saaga luonteeltaan pysyvää rauhaa

Somalia

Turvallisuustilanteen ja poliittisen tilanteen kehitys Somaliassa ei ole kuluvan vuoden aikana merkittävästi parantunut. Helmikuussa vuonna 2007 voimaan astunut YK:n päätöslauselma no.1744 ei ole tuonut Afrikan sarveen kauan kaivattua rauhaa ja vakautta. YK:n valtuuttama ja Afrikan Unionin toteuttama rauhanturvaoperaatio on epäonnistunut asettamiensa tavoitteiden saavuttamisessa. Iskut muun muassa Mogadishussa partioivia etiopialaisjoukkoja ja väliaikaishallituksen joukkoja vastaan ovat olleet tammi- ja helmikuun aikana yleisiä. Merkittäviä tappioista eivät osapuolet ole raportoineet, mutta siviiliuhreja on yhteenottojen yhteydessä tullut viikoittain. Edelleen toimintaansa jatkava, joskin merkittävästi heikentynyt islamistijärjestö UIC on

ottanut vastuun useimmista iskuista. Iskujen luonteessa on paljon yhtymäkohtia Irakin al-Qaidan toimintatapoihin. Usein turhautuneet hallituksen sotilaat syyllistyvät ryöstelyyn partioimillaan alueilla, johon maan pääministeri on vakuuttanut ottavansa erittäin tiukan kannan ja pitävänsä henkilökohtaisesti huolen siitä, että rikoksiin syyllistyneitä sotilaita tullaan rankaisemaan. (<http://www.nationmedia.com>, 6.3.) Ehkä merkittävin syy rauhanturvaoperaation heikkoon menestykseen on se, ettei 8000 sotilaan vahvuiseksi kaavailtu rauhanturvajoukko ole määrävahvuinen. Tällä hetkellä Afrikan unionin joukkoja on Somaliassa vain noin 2500.

Selkeäksi ”hot spotiksi” on muodostunut Mogadishun ja samalla koko Somalian merkittävin kauppapaikka Bakara-tori. Käsikranaatti-iskut ja ampumavälikohtaukset ovat yleisiä ja myös näissä tapauksissa tappiot koostuvat pääosin sivullisista uhreista. Useimmissa tapauksissa kapinalliset islamistitaistelijat ovat hyökänneet alueella partioivien väliaikaishallituksen joukkoja vastaan. Väliaikaishallituksen tiedotteen mukaan suurin syy levottomuuksille on se, että alueen kauppiat piilottelevat ja muutenkin tukevat kapinallisia, jotta konflikti pitkittyisi. Näin kauppiat välttyvät verojen maksamiselta, kun keskushallinto ei kykene vakauttamaan maan oloja eikä näin ollen valvomaan lakien ja asetusten täytäntöönpanoa.

Levottomuuksien seurauksena noin 60 % Mogadishun asukkaista on joutunut jättämään kotinsa. Somaliasta uhkaakin tulla Afrikan pahin humanitääriin kriisi. Suurin osa pakolaisista asuu hökkelilylissä ja avustusjärjestöjen pakolaisleireissä Mogadishun ulkopuolella. Kolera ja muut kulkutaudit leviävät jo pakolaisten keskuudessa puutteellisen vesi- ja ruoka-avustuksien seurauksena. Alueella toimivien avustusjärjestöjen voimavarat ovat Unicefin Christian Balslev-Olesenin mukaan riittämättömät kasvavan ongelman edessä. (BBC, 14.2.2008)

Myös Yhdysvallat ovat jatkaneet satunnaisten ohjusiskujensa sarjaa Somaliassa kuukausien hiljaiselon jälkeen. Yhdysvallat iski sunnuntaina 2.3. risteilyohjuksin Kenian vastaisen rajan tuntumassa Dobleyn kylässä sijaitsevaan rakennukseen. Yhdysvaltojen tiedustelutietojen mukaan rakennusta käytettiin usein al-Qaidan yhdistettyjen islamistitaistelijoiden ja terroristien tapaamispaikkana. Noin kuuden henkilön arvioidaan kuolleen ja noin 20 loukkaantuneen. Uutistoimisto AP:n mukaan ryhmä UIC:n taistelijoita olisi vallannut kylän helmikuun lopulla. Paikallisten tietolähteiden mukaan niin ikään terrori-iskuista ja al-Qaida yhteyksistä etsitty Sheikh Hassan Turki olisi oleskellut Dobleyn alueella iskua edeltäneellä viikolla (NZZ, 4.3). Yhdysvaltojen puolustusministeriö on vahvistanut iskun ja Pentagonin tiedottaja Bryan Whitman ilmoittanut kohteena olleen tunnettu terroristiepäilty. Kohteena oli kenialaistaustainen Saleh Ali Saleh Nabhan. Iskun onnistumisesta ei ole tarkkaa tietoa. Joidenkin lähteiden mukaan kohdehenkilö lähipiireineen olisi ehtinyt poistumaan rakennuksesta juuri ennen kuin Adenin lahdessa partioineesta sotalaivasta ammutut Tomahawk-ohjukset osuivat maaliin. Viimeksi Yhdysvallat iski ilmaoperaatiossa islamisteja vastaan tammikuussa 2007. (<http://allafrica.com/somalia/>, 10.3.) Saleh Ali Saleh Nabhan sekä häneen yhdistetty toinen kenialaissyntyinen terroristiepäilty Harun Fazul ovat etsintäkuulutettuja epäiltyinä osallisuudesta Nairobien ja Dar es Salaamin pommi-iskuihin vuonna 1998. Yhdysvaltojen lähetystöihin tehdyissä iskuissa kuoli yli 200 ihmistä ja haavoittui yli 500 henkilöä. On hyvin mahdollista, että nimenomaan Kenian vastaisen rajan tuntumassa piileskelee UIC:n johtohahmoja. Puutteellisen rajavalvonnan seurauksena liikkuminen Somaliasta Keniaan ja takaisin on suhteellisen helppoa. Täältä käsin UIC:n uskotaan uudelleen organisoivan joukkojaan ja kenties rekrytoimaan uusia taistelijoita Kenian puolelta. Islamistitaistelijoiden iskut väliaikaishallitusta sekä sitä tukevia joukkoja vastaan ovat todennäköisiä niin kauan kuin rauhanturvajoukolla ei Somaliassa ole riittäviä resursseja tehtäviensä hoitamiseksi. Tilannetta ei helpota sekään, että myös Etiopialla alkaa olla paine vähentää joukkoja Somaliasta – operaatiosta, jonka oli määrä kestää joitain viikkoja.